

Ekwo

Etu

Urwu, dù l'etu

- 1 ¹Etu, Sólomonu, bụ nwa Dévidi
 nmashịru; mbụ eze ndu Ízurèlu.
 Iphe, e dedoru iya bụ;
 ² gẹ nemadzụ egude iya
 maru iphe; bya abụru
 onye a hùru ahùhù.
 Teme waa g'opfu,
 dù omilomi doo ẹnya.
 ³G'a nòdu ndzụ bürü onye a
 hùru ahùhù;
 yẹe onye kwarụ ẹnya;
 bya abụru onye a-nòdu eme
 iphe, dù ree; waa iphe,
 pfürü ọto.
 ⁴G'e gude iya mee gẹ ndu
 enwedu egomunggo
 kwa ẹnya;
 mekwapho g'okorɔbya
 maru iphe;
 makwarupho eye ọnụ l'opfu.
 ⁵Gẹ ndu maru iphe ngabé nchị
 yekwabaa iphe l'iphe,
 ephe nwütaru.
 Teme ndu iphe edoje ẹnya
 angabékwapho nchị
 g'a kpɔ-zibaaru phe ụzo.
 ⁶Teme g'e gudekwa iya pho

mee g'etu doo enya;
 bya emekwapho g'ilù,
 ndu maru iphe atu;
 yee opfu pho doo enya.

- ⁷ O kwa atsu Chipfu ebvu
 bu egbube ishi mmamiphe.
 Obenu le ndu eswe be ta
 adudu iphe, epho agubeje
 mmamiphe yee ahuhù.

**Okwa, a nmaru
 unwokorobya**

- ⁸ Su-a; nwa mu; ngabeje nchi
 me nna ngu nodu
 abaru ngu mba.
 Ophu i wokwaru iphe,
 ne ngu ezi ngu kpoo
 ebo l'afu.
- ⁹ Kele opfu pho ono a-bukwaru
 okpulishi, e-me l'i du ubvù.
 Teme l'o bürü iyagba-olu,
 a-tukpo ngu l'olu gude mee
 l'i bürü eguru.
- ¹⁰ Nwa mu; teke ndu iphe-eji
 ede ngu edede;
 b'ekwekwa g'ephé deta ngu.
- ¹¹ O -bürü l'ephé şuru ngu gi
 bya etsoru pho;
 g'unu je egeparu gbua
 nemadzù;
 mbu g'unu je edomia
 onwunu kwaburu onye
 adudu iphe, o meru;
- ¹² g'unu je elwee pho le ndzu
 g'ilu elweje odzu-a;
 mbu lwee pho woo ge ndu
 bahuru l'iduma;
- ¹³ mbu m'obetachakpo
 epho su ngu l'unu
 a-natakwa iphe, eregbaa ire;
 mbu l'unu e-gudekwa iphe,
 unu nataru le nfu dojia ulo

- unu edoji;
 14 ephé -sù ngu ngwa;
 g'unu l'ephé tuko swíru;
 k'ophu unu l'ephé
 a-gbarù mgba l'èda
 okpoga ɔbu;
- 15 Nwa mu; te etsokwaru phé!
 Te eyekwa ɔkpa l'uzo,
 ephé eshi!
- 16 Kele ɔkpa phé anoduje ekwo
 gburumu ala l'eme iphe-eji.
 Teme ophu egbu nemadzù
 adudu iphe, ɔbujeru
 phé.
- 17 Lonye wotaru ónyà-enu
 je ekweberu ẹnu l'eka
 ẹnu ele iya ẹnya
 bükwa iphe-iphorò bẹ oome.
- 18 O kwa mee nkephé bẹ ephé
 geparu kwabéru.
 O kwa onwophé bẹ ephé
 domiru onwophé
 echeru.
- 19 Mbụ l'ọqo egube ono bụ
 g'oo-dụ iphe, bükpoo ndu
 ana ndu ọzo iphe
 phé l'ike.
 Urwu, e ritaru l'uzo, dù nno
 egbujekwa onye ritaru
 iya nụ.

**Okwa, a nmarụ ndu
 jíkaru mmamiphe**

- 20 Mmamiphe tsoru gbororo
 echi mkpu.
 O nọ l'echi edupfu akpo
 okwe.
- 21 Ọbujeru; o -rwua l'ishi ụzo
 l'o chia mkpu.
 Teke ọ byaru l'ọnú-abata
 mkpükpu l'ọ pfuru
 saarù ọha opfu sụ:

- 22 Unubę ndu enwedu
 egomunggo; ?bü teke
 ole bę unu
 e-mebekporu eswe?
 ?Bükpo teke ole bę achị ndu
 ozo ọchi e-bebekpō
 tṣo-buhu ndu anoduje
 achị iya nü ụtso?
 Mbụ-a; ?bü gunu meadaa
 teme mmamiphe
 adụ-buhu ndu eswe ashị?
- 23 Unu ghakwaaru mu iphu
 nüma mba, mu abarụ
 unu;
 k'ophu mu e-goshi unu
 obu mu;
 mbụ mee g'unu maru
 g'o dụ mu l'obu!
- 24 Obenu eshinu unu jikaru mu
 teke mu kuru unu oku;
 mu machịaru unu eka;
 ọphu ọ dudu onye yeru
 mu ọnun;
- 25 eshinu unu woru idzu,
 mu chí-koshiru unu
 hua l'alị;
 ọphu unu anatadụru mba,
 mu barụ unu;
- 26 bę mbędua e-mechakwaa
 chía unu ọchi;
 mę iphe-ehuka dapfutaephō
 unu.
- Mu e-kwekwaru unu
 une mę ndzụ-agugu
 rwutaephō unu;
- 27 mbụ teke ndzụ-agugu e-zì
 g'oke pherephere bya
 ezikqta unu;
 ọzoo teke iphe-ehuka e-gude
 oke pherephere bya
 anmakqta unu;
 mbụ mę iphe-ehuka yee

- aphụ byapfutaepho unu.
- 28 "Noo teke ephe e-ku
mu oku;
mu ta azadụ phę ẹnu.
Ephe elee ẹnya mu;
ephe ta ahụmadu mu.
- 29 Sụ: eshinu mmamiphe
dụ phę ashị;
ophu ẹphe ahataduru etso
uzo atsụ Chipfu ebvụ;
- 30 eshinu mu chí-koshiru
phę idzu;
ophu ẹphe ekwedu mu
angabẹru nchị;
teme ẹphe jíka mba,
mu barụ phę;
- 31 bẹ ẹphe e-mechaa ria
urwu ejø ụzo, ẹphe etso;
mbụ ria urwu ejø idzu,
ẹphe achi; rijia ya ẹpho.
- 32 Ejø ụzo ono, ndu enwedu
egomunggo hatarụ ono
e-gbukwa phę.
Teme ejiji, ndu eswe jiru
onwophę ẹnya ono
e-mekwapho;
ẹphe aburu ola-l'iswi.
- 33 Obenu l'onye ngabẹru mụbe
mmamiphe nchị bẹ ta
adụdu iphe,
byaru eme iya nụ.
Ehu a-dụ iya guu;
ọ tọ dudu iphe,
qotsu ebvụ k'a -nonyakwaa;
o mee ya."

Urwu, eerita lę mmamiphe

- 2** ¹Nwa mu; i -kwe nata opfu
mu;
bya eworu iphe, mu sụru
g'e meje doo l'ime obu
ngu;

- 2 mbụ i -nodu angabejeru
mmamiphe nchi;
bya eworu obu ngu
ziberu nkwanmenya;
- 3 ọ -bürü l'i kuru amaru iphe,
dụ omilomi;
bya echiku nkwanmenya le
mkpu;
- 4 mbụ-a; teke oogu ngu egwu
g'onye mkpolaa-ochaa
agụ;
teme i nodu achọ iya
g'onye achọ eku,
e domiru edomi;
- 5 ọ ya bụ; atsụ Chipfu ebvu
edoo ngu enya;
teme l'i makwarapho
Chileke.
- 6 Kele ọo Chipfu bụ onye
emeje g'a maru iphe;
mbụ l'oo l'ọnụ iya bẹ
mmamiphe yee
nkwanmenya eshije.
- 7 Okpobe mmamiphe bẹ ọ
kwachiru akwachi
doberu ndu obu phẹ
guru iphoró.
Ndu ụta ta adudu l'iphe,
ephe eme bürü iya bẹ
ephe egudeje gbobuta
onwophe.
- 8 Uzo ndu pfuberekoto
bürü iya anoduje eleta
iya enya.
Teme ọ nodu anwubejeru
ndu yeru iya obu enya.
- 9 Noo teke oo-do ngu enya;
mbụ iphe, dù ree;
yee iphe, pfuru ọto;
mekpoo iphe,
bukpoo uzomuzo,
bụ uzo, dù ree.

- ¹⁰ Noo kele mmamiphe a-bahụ
l'ime obu ngu;
amaru iphe atsøaha ngu ụtso.
- ¹¹ Q bụru iphe, a-nodu egbochi
ngu nụ bụ amaru eye
onu l'opfu;
nkwamenya awata ngu
awata ngu akpọ-ziru
uzo.
- ¹² Mimamiphe a-nafuta ngu
l'uzo ndu ejo-iphe;
bya adzota ngu l'eka
ndu opfu phẹ
apfuduru-oto;
- ¹³ mbụ ndu ahaje ụzo,
pfuru nhamunha je
etsoru ochii;
- ¹⁴ ndu bụ iphe, aduje phẹ ree
bụ eme ejo-iphe;
teme eshi ụzo, gberu nggo
nodu atsoje phẹ ụtso;
- ¹⁵ mbụ ndu ụzo phẹ l'ophu
dükota nggòdogo
nggòdogo;
ophu e gudedu ire phẹ eka
l'iphemiphe, ẹphe eme.
- ¹⁶ Qo-dzokwa ngu pho l'eka
nwanyị-ovuoba;
mbụ l'eka nwanyị-ukpara
yele opfu erengete iya.
- ¹⁷ Onye lufutaru l'ibe ji iya,
kuru iya lẹ nwamgboko;
bya aghaaru ọgbandzu,
ẹphe gbaru l'iphu
Chileke okotazụ;
- ¹⁸ kele ụlo nwanyị, dù ẹgube
ono bükwa eka eeshije
alụfu alụfu anwụhu;
teme gbororo ụzo iya bụru
uzo, e shi ala maa.
- ¹⁹ Q to dudu onye jepfujeru
iya nụ mechaa lwa;

- ozoo mechaas shibaa
uzo ndzü.
- ²⁰ Oo ya bu le-a; tsoru eka
ndu eme ree.
Shije gbororo,
ndu pfüberekoto eshi.
- ²¹ Kele ndu obu phę guru
iphóró l'e-buru l'eliphe.
Ndu uta adudu l'ehu
anodukwa iya pho.
- ²² Obenu le ndu ejo-iphe bę
e-mekwa g'ephe chihu
l'eliphe.
Teme ndu e gudedu ire phę
eka bę ee-phefu ephefu.

**Idzu, aachi-koshi
unwokorobya**

- 3** ¹ Nwa mu; ta zohakwa iphe,
mu ezi ngu.
Wochikwaaru iphe ono,
mu s̄uru g'i mee ono
kwakobe l'ime obu ngu;
- ² kele oo-me g'eswe
ndzü ngu kabaa ogologo;
mbu l'oo-me l'i kaa nka;
teme l'oo mekwapho
g'ehu du ngu guu.
- ³ B'ekwekwa gę n-yemobu
yee ire-lanu nahu ngu.
Woru iya tükpoor l'olu g'oleka;
l'i woru iya dee pfube
l'ime obu ngu.
- ⁴ Oo ya bu l'i bürü onye a-tuba
Chileke yele nemadzü
l'enya;
teme l'i nweru ępha oma.
- ⁵ Gude obu ngu g'ę ha
dakobe Chipfu.
Ba chikwaru ępfu kwęe le
nkwamęnya nkengu.
- ⁶ I -nođu emekpoo iphemiphe,

- iimekpoo ememe;
 nyatajé Chipfu;
 kele ọ ya e-me g'uzo ngu
 pfuru oto.
- ⁷ Ta arijekwa l'i maru iphe.
 O chikwa g'i tsuje Chipfu ebvu;
 kpó-yijeru iphe-eji ukuvu.
- ⁸ Noo iphe, e-me g'ehu dù
 ngu ike;
 mee g'ókpu shihukwa ngu
 pho ike.
- ⁹ Gude ẹku ngu; yele iphe-mbụ,
 i kpatarụ l'opfu ngu;
 kwabé Chipfu ùbvù.
- ¹⁰ Ọ ya bụ gẹ nri ejí ọba ngu
 bushihu ebushihu;
 tème mée ejikwapho
 mgbaja ngu ejiji.
- ¹¹ Nwa mu; Chipfu -nodu abarụ
 ngu mba;
 b'e wokwaru iya hua l'alí;
 ophu i dzurubejekwa
 mè ọ -nodu alọ ngu ẹka
 le nchí.
- ¹² Kele ndu Chipfu ahùje ahùhù
 bụ ndu o y eru obu;
 egube ono nna, ahùje nwa,
 o y eru enya ono.
- ¹³ Ehu-utso bẹ a goru nụ onye
 chotaru mmamiphe;
 mbụ onye natarụ
 nkwamenya.
- ¹⁴ Kele ọ ka mkpola-ochaa
 aba urwu;
 tème ọ nodu anwuta iphe,
 ka shii eme l'ophu
 mkpola-ododo anwuta.
- ¹⁵ O ka mkpuma, aswa dù
 ere ire.
 O tọ dùdu iphe, agụ ngu ẹgu
 g'i nweru iya mè nanụ,
 aa-nodu atụ eyeru iya.

- ¹⁶ Iphe, o gude l'ekutara bụ
ndzụ ogologo;
ophu o gude l'ekicha bụru
enweru iphe yee
akwabę ùbvụ.
- ¹⁷ Etso ụzo iya bụ ehu-utso;
teme gbororo iya bükotaru
ehu-guu.
- ¹⁸ O bụ oshi, anuje ndzụ l'ehu
ndu nmataru iya akpa.
Ndu türü iya gburumu l'a-bụru
ndu a goru ehu-utso nụ.
- ¹⁹ O mmamiphe bẹ Chipfu
gude tụa ọkpa
mgboko-a l'ophu.
O bụru nkwananya iya bẹ o
gude dobe igwe.
- ²⁰ O bụru amaru iphe iya bẹ o
gude mee gẹ mini ime
ali nwụshije;
bya emee g'iji shije
l'urwukpu kwa.
- ²¹ Nwa mu; iphe, ii-gudeshi ike
bụ ọkpobe mmamiphe;
yele amaru eye onu l'opfu.
B'ekwekwa g'o nahụ ngu.
- ²² O ya a-bụru ngu ndzụ;
bya abụru iyagba, a-tükpo
ngu l'olu gude mee
lị bụru eguru.
- ²³ O ya bụ l'iijekpoephe
l'uzo ngu chiriri werere.
Opfu ta adudu ngu l'okpa.
- ²⁴ I -zee azee; ndzụ ta aguedu
ngu.
Mbụ-a; mgbenya atsøaha
ngu ntumatu mẹ i zee azee.
- ²⁵ Ejo iphe-ehuka -tụ ngu l'upfu;
b'atsükwa ebvu!
Ophu i tsükwa iphe, emeje
gẹ ndu ejo-iphe bụru
mkpurupyata ebvu mẹ

- ọ dapfu ngu!
- ²⁶ Qo Chipfu a-buru agbara-ike
ngu.
Qo ya bụ l'oo-me g'i tị
nmalahụ l'ónyà.
- ²⁷ Ta lọ-phukwa iphe,
dụ ree azụ g'o to rwu ndu
o rwuberu eka;
mẹ ọ -dụ ngu l'eka ememe.
- ²⁸ Ophu i sükwa nemadzụ ibe
ngu g'ọ bya echele bya
anata iphe ọ bụ;
l'eka i gbékwa gude iphe,
ọ bụ l'eka ono.
- ²⁹ Ta achijekwaru nemadzụ ibe
ngu ejio idzu;
mbụ onye unu l'iya bu
tüsaru əhu.
- ³⁰ Te bokwa nemadzụ ibo eswe;
l'ebé abụ l'o mekarụ ngu
iphe.
- ³¹ Te kokwaru onye buepho
iphe ike aduje iya ree
okophoo!
Ophu ọ dükwa uzo iya ọphu
ii-hota sụ l'ọ dù ngu ree!
- ³² Kele onye eegudedu ire iya
eka dükwa Chipfu ashị;
obenu l'onye obu iya guru
iphóró bẹ amajeru
iya ime.
- ³³ Chipfu tuakwaru ọnu-ulo ndu
ejio-iphe ọnu;
obenu l'oonoduje ago ọnu-oma
anu unuphu ndu pfuberekoto.
- ³⁴ Ndu achị ndu ọzo ochi bẹ¹
Chipfu achịlatajekwa;
ọ nodụ emejeru ndu
wozeru onwophe ali
eze-iphe-oma.
- ³⁵ Ndu maru iphe bẹ okiphe
phẹ bụ akwabẹ ùbvu;

obenu lę ndu eswe bę
oogbobejeru iphere.

Mmamiphe kachaa ree

- 4** ¹Sụ-a; ụnwu mu; unu ngabékpodaru mu pho nchị g'unu angabéjeru nna unu; mę o -nodu alọ unu eka lę nchị.
Unu kpaa iphe lę nchị; g'iphe edoje unu ẹnya.
- ² Iphe, mu ezi unu bụ ọkpobe mmamiphe.
Ọ ya bụ; unu te wokwaru iya nmaa phulaphula.
- ³ Teke mu bụ nwokoro buru l'ibe nna mu; mbụ teke mu bükwadu ọgbo lanụ; bya abụru nwa lanụ, ne mu nwụtaru
- ⁴ bę nna mu ziru mu iphe sụ mu:
“Gudekwa obu ngu g'o ha gbakụa eka l'opfu-ọnụ mu!
Meje iphemiphe, mu sụru g'i meje g'iinodu ndzụ!
- ⁵ Makwarụ iphe;
g'iphe dojekwa ngu ẹnya!
Ta azohajekwa opfu-ọnụ mu; ọphu i shikwa iya kpoo gègege kpofu!
- ⁶ Te ewokwaru mmamiphe nmaa phulaphula;
ọ ya bụ g'ooleta ngu ẹnya.
Yee ya obu; ọ ya bụ g'ocheje ngu echeche g'o tọ dụ iphe, e-me ngu nụ.
- ⁷ Qo mmamiphe bụ ishi;
ọ ya bụ g'i chọo

- mmamiphe!
 Obetakpô o je ephu ngu
 gunu;
 ta ahakwa acho
 nkwamênya!
- ⁸ Kutsee ya; g'oopalia
 ngu ephekerephe!
 Nma iya akpa;
 g'okwabeje ngu ùbvù!
- ⁹ Oo-woru okpulishi,
 e-me g'i dù ùbvù l'enya
 kpube ngu;
 bya eworu okpu-eze,
 dù akpabiri sée ngu l'ishi."
- ¹⁰ Ngabékpodapho nchi
 nwa mu; g'iphe,
 mu epfu bahùkwa ngu
 lè nchi;
 g'eswe ndzù ngu akabaa
 igwerigwe!
- ¹¹ Q kwa ụzo mmamiphe bẹ mu
 ziru ngu.
 O bụru gbororo, pfuru
 nhamunha bẹ mu duru
 ngu shia;
- ¹² K'ophu bụ i -nodu eje ije;
 o tọ dùdu iphe,
 akposhi ngu ahata ọkpa.
 Teke ijigba oso;
 ụpfu ta adudu ngu l'ọkpa.
- ¹³ Gudeshia ahùhù, a hùru ngu
 ike; ba hakwa iya
 g'o gbala!
 Letakwa iya enya ree;
 kele o kwa iya bụ ndzù,
 i dzù.
- ¹⁴ Ta atükwa ọkpa atütu ophu
 l'ụzo ndu ejo-iphe;
 ophu i shikwa ụzo ndu
 eme ejo ememe.
- ¹⁵ Gbangoo ya; be shikwa iya
 eshishi ophu.

- Gbakütaru ụzo ono azụ;
 shia ụzo ọzo jeshia iphe,
 iije.
- ¹⁶ Kele ẹphe te ekujedu
 mgbenya;
 m'ephe emeduru ejo-ememe;
 ophu mgbenya eshitajedu
 phę enya eshita ophu;
 gbahaa l'ephe meadaru ge
 nemadzụ daa.
- ¹⁷ Iphe, abujeru nri phę bu eme
 ejo-iphe.
 Mee, ẹphe anguje bürü eme
 iphe-ike.
- ¹⁸ Uzo, ndu pfüberekoto
 etso aduje g'iphóró
 geregere ụtsu,
 l'atoje nwęhu abohu gbiriri
 jasụ nchi asafụ.
- ¹⁹ Obenu l'uzo ndu ejo-iphe
 aduje ge tsükiribaa
 ọchii;
 k'ophu bu l'ephe ta amadụ
 iphe,
 ẹphe evukotaje daa iko.
- ²⁰ Nwa mu; ngabékwa nchi
 l'iphe, mu epfu.
 Gbobe nchi egbobe
 l'opfu-ọnmu mu.
- ²¹ B'ekwekwa g'ephe lụfu ngu
 l'iphu.
 Dobe phę l'ime ọkpoma ngu.
- ²² Kele ẹphe bu ndzụ l'ehu ndu
 hümara phę nụ;
 bya emeje g'ehu amadụ
 l'ophu wekoroju.
- ²³ Ophu kachakpooju bu g'i
 cheje obu ngu nche;
 kele ọo ya bu eka ndzụ shi.
- ²⁴ Tükokpo iphe, gberu nggo
 wofukọta l'ọnmu ngu.
 G'ire ngu te epfujekwa opfu,

- apfuduru nhamunha.
- 25** G'anya ngu dükwa l'iphu.
 Tabékpoephó énya l'atatiphu
 ngu nhamunha
 nhamunha.
- 26** Lerwejeadakwa énya l'uzo
 tème l'iitsojeru iya.
 G'uzo, ii-tsuru bujekwaru
 okpobe üz, shihuru ike.
- 27** Té etsokwaru üz ektara;
 ophu i shikwa ekicha.
 Wofutakwa okpa l'ejo ememe;
 kwasékwarupho
 nhamunha.

Anma okwa eri ogori

- 5** **1** Nwa mu; kwata ngabéru
 mmamiphe nkemu nchí.
 Woru nchí pfube epfube
 núma opfu nkwanménya,
 mu epfu anú ngu;
- 2** k'ophu ji-maru eye önu l'o
 rwuberu iya; tème opfu,
 shi ngu l'önü egoshi l'i
 maru iphe.
- 3** Kele opfu, shi nwanyí,
 eme ejí l'önü bę anoduje
 atso gę manu-énwu;
 mbü l'ookwo teretere
 gę manu-ırwazi.
- 4** Ole o -rwuepho l'ikpazú
 iya l'o tsolahaa g'age;
 tsolahaa nkö g'ogu,
 atsü nkö iphu labo.
- 5** Onye tsoru iya nü laakwaru
 maa.
 üz iya edubaję nemadzü
 l'ilu.
- 6** O töo kpajedu ishi etsoru
 üz ndzü.
 Uzo iya l'ophu dükotaephó
 nggödogo nggödogo;

- ophu o madu.
- 7 Noo g'o gude mu sụ unube
 ụnwu mu g'unu
 ngabéru mu nchị.
 G'o tọ dukwa teke unu a-ha iphe,
 mu pfuru meahaa ozo.
- 8 G'uzo, ii-nodu eshi bükwaru
 ụzo, nō iya ụzenya.
 B'e shiswetakwa ụzo
 ọnụ-mgbo ụlo ibe iya;
- 9 a -nonyaa i woru ùbvù,
 rwuberu ngu nụ haaru
 ndu ozo;
 bya eworu ndzụ ngu
 togboru onye enwedu
 obu-imemini;
- 10 mbụ a -nonyaa ndiphe
 bya ebvukaa ẹku ngu;
 ọo ya bụ; akanya,
 i seru awuru laa ibe onye
 ozo.
- 11 Teme ndzụ ngu bvujeeopho l'i
 tsuahaa ude;
 mbụ teke akpo-ehu ngu
 mẹ ogwéhu ngu
 a-gbajoshihukota.
- 12 Noo teke ii-sụ: “?Denuanu
 g'o gude e shi alọ mu eka
 lẹ nchị;
 ophu mu agujebedu
 iya iphe;
 mbụ e shi abajeru mu mba;
 ophu o rwujedu mu l'ehu?
- 13 Ndu ezi mu iphe bẹ mu
 jíkaru lẹ mu te emedu iphe,
 ẹphe shi ezi mu;
 ophu mu eshidu eyeje
 ọnụ yeru onye shi
 akpo-zijeru mu ụzo.
- 14 Nta-a bẹ mu abyawaa
 aburu onye laru l'iyi
 l'edzudzu-ohaa.”

- ¹⁵ Mbụ-a; gę nyee ngu bürü
ngu obvu-mini,
a-bürü nkengu kpoloko.
Mbụ mini, agba kę töritori,
shi lę węlu,
i túru l'onwongu.
- ¹⁶ ?Denu g'ii-shi parụ ọgba,
a nwüşhiru ngu mini
haa g'ọ sọo gborogboro
lę gbororo?
?Mbụ parụ okpuru ngu
haa g'ọ sọru je adoru l'echi
edupfu?
- ¹⁷ Mee ya g'ọ bürü nkengu kę
nwékinyi ngu.
G'unu lę ndiphe ta
agbakwarụ iya mgba.
- ¹⁸ G'e kebekwa ẹnya ẹka iikuje
mini l'ọma!
G'ehu tsokwa gụ lę nwanyị,
i lürü l'okorobya ụtso!
- ¹⁹ G'ọ dükwa g'umoro-ẹnyimu,
ama ntümatu.
G'era iya mejekwa g'ehu tsọo
ngu ụtso.
Gę n-yemobu iya
sepyabejekwa ngu
l'unuphu.
- ²⁰ ?Denu g'ọ nwürü umere
nwanyị, eme ejị anoduje
agba ngu igiri; nwa mu?
?Denu g'o gude ọ bürü
ütapfu nyee onye ọzo
bę ijinoduje arwaphu
onwongu?
- ²¹ Kele uze, onyemonye eshi
bę Chipfu makotakwaru.
Teme ọ nođu atukojeepho
iphemiphe, oome egbu igo.
- ²² Ejo-ememe, onye ejo-iphe
eme l'anmajekwa iya
g'ónyà; mbụ l'iphe-eji,

oome adujekwa g'udo
kee ya kpukpurukpu.

²³ O bụru iphe, e-gbu iya nụ bụ
ahùhù, a hùduru iya;
teme eswe eswe ono,
oome ono je eme iya l'o
bụru ọla-l'iswi.

**Okwa, aanmaru
onye eme eswe**

6 ¹Nwa mu; o - bụru l'i narụ
nemadzụ ibe ngu mkpaleka;
o - bụru l'i woru onwongu
süberu onye ọzo
l'itumo;

² o - bụru l'opfu ono bụwaa
ónyà nmaa ngu;
mbụ l'opfu, shi ngu l'ọnụ
bụwaa igbudu tụ ngu;

³ wakwa iphe, ii-me baa;
nwa mu; g'i nweru
onwongu;
eshinu i dabawaru l'eka
obutobu ngu.

Je ewoze onwongu ali;
rwókpoeopho obutobu ngu
jasu l'i rwó-butu iya.

⁴ B'ekwekwa gẹ mgbenya
zinwuta ngu enya!

Ophu i kwekpokwanu
g'o shita ẹka i nọ eshitia
ophu!

⁵ Kukebe ẹhu dzoo onwongu
gẹ mgbada adzoje onwiya
l'eka ndu achị nta;
mbụ g'enụ, ephe l'eli,
a nmataru l'ónyà;
e mechaas ọ nahụ.

⁶ Jekubenu ụnwehu;
gube onye ẹnyiru!

Gbua igo l'iphe, oome gude
maru iphe!

- ⁷ Lenu l'ụnwehu te nwedu
onye-ishi;
ophu ẹphe enwedu onye
edu phẹ nụ;
ozoo onye agbapheje ozi,
ephe eje;
- ⁸ ọle ọo bujero; o -rwua
l'ọnanwu;
l'ookukebe ehu seta nri;
mbụ lẹ ndiphe -nodu
ebu ereshi;
yébedua apakọ nkiya.
- ⁹ ?Bụ teke ole bẹ ii-zekpo
egube ono ze-beru;
gube onye enyiru?
?Bụ teke ole bẹ ii-tehu
lẹ mgbenya ophu iiku?
- ¹⁰ Iisuje l'ọ kwa-a g'i kuta
mgbenya nwanshị;
mbụ g'i dobe ishi l'oshi
ilile;
mbụ l'ọ kwa-a g'i jiru ẹka
ye l'iphu ụtapfu tuta
unme nwanshị;
teme l'i gbèshi je aharu
ehu ngu zọo ọkpa.
- ¹¹ Ole g'i makwarụ l'okpa-nri
a-fukwaru ngu g'onye ndu
abalidebvụ byaru ibe iya;
mbụ l'uko-iphe akwatakwá
ngwogu byapfuta ngu.
- ¹² Unu ngabẹ nchị gẹ mu
pfuaru unu kẹ mkpokoro
nemadzụ;
mbụ onye ejo-iphe;
onye buepho opfu,
gberu nggọ bẹ oogudeje
tsoru aghaphe;
- ¹³ onye anoduje ataburu
nwibe iya ẹnya;
teme ọ nođu egudeje
okpa eme iphe-ohubama;

- bya ajajeru nwibe iya ἑka.
 14 Onye egudeje ἑregegede,
 dụ iya l'obu chia ìdzù eme
 ejo-iphe;
 teme ọ nodu anoduje
 akpa opfu.
 15 Noo g'o gude eze-iphe-ehuka
 je atu iya l'upfu.
 A -bya aji enya birimu bę
 ee-mebyiwa iya k'ophu
 e tee mekötabaedu iya.
 16 O dürü iphe ishii,
 dụ Chipfu ashı;
 mbụ uzo iphe ęsaa, bu ębyi
 l'iphu iya.
 17 Iphe ono bu: eku-onwonye;
 adzụ uka egbu ndu adudu
 iphe, ephe meru;
 18 arị k'eme ejo-iphe;
 ekwo gburumu gbaba l'eme
 ejo ememe;
 19 agba ekebe ἑregegede;
 mbụ onye opfu, eshije iya
 l'onu abukotajeru uka;
 waa akpa opfu l'unuphu.

Anma ọkwa eri ogori

- 20 Nwa mu; mejekwa iphe,
 nna ngu sru g'i mee;
 ophu i zoħakwa eme iphe,
 ne ngu ziru ngu.
 21 Kee ya kpukpurukpu l'obu
 ngu g'o nō ojejoje!
 L'i wokwaru iya pho tukpoo
 onwongu l'olu!
 22 Noo kele i -nodu eje ije;
 bu iya a-nodu edu ngu.
 I -nodu eku mgbenya;
 bu iya a-nodu eche ngu nche.
 23 O -buru l'i tehuru nwuru enya;
 loopfu eyeru ngu.
 23 Kele iphe, a sru g'i meje ono

bụ oroku; teme iphe ono,
e ziru ngu ono bụru ịphóró;
teme mba, a baru ngu gude
gbooru ngu uja bụru
uzo ndzụ.

²⁴ Oo ya e-phufuje ngu l'eka
ejo nwanyị ono nọ;
bya abụru iya e-selaje
ngu azụ l'eka o nọ mbụ
nwanyị-ükpara,
opfu iya anoduje akwo
teterere.

²⁵ Gẹ mma, nwanyị ükpara ama
te emekwa g'ọ wata ngu
agugu l'ime obu ngu!
Ophu i kwekwa g'o gude enya
deritaru ngu!

²⁶ Kẹle nwanyị-ükpara bẹ²
bükwa g'i bụru onye
mmanụ bẹ oomeje.
Mbụ-a; nwanyị, eri ogori
bükwa ishi ndzụ ngu
bẹ oonoduje achị nta iya.

²⁷ ?O dürü onye a-gütä
oku kpobe onwiya l'utapfu;
g'oku te eke uwe iya?

²⁸ Mbụ-a; ?o dürü onye
e-je ije l'eli ovokoku;
g'oku ta ahụ iya l'okpa?

²⁹ Nokwa g'onye yee nyee
nwibe iya akwa dụ
bụ ono.
Onye denyiru nyee nwibe iya
eka bẹ a taa hakwa
kẹ mmanụ!

³⁰ Ndiphe te epfubyishijekwa
onye egwueme;
m'o tufgbua je ezita nri, oo-ri.
³¹ Ole o -bụru l'e guderu iya bẹ
o töo kpöshijekwa g'ọ tö
pfu ugwo iphe ono,
o zitaru ono mgbo ẹsaa;

m'obetakporu o je l'atuko iphe,
dụ l'ulo iya reshigbuwa gude
pfua ya.

³² Obenu l'onye jepfuru
nyee nwibe iya bẹ egomunggo
swehuru;
kele onye eme nno bụ
onwiya bẹ oomebyishi.

³³ Urwu, ooritaje iya bụ
eka-nchi yẹẹ iphe-iphere,
eemeje iya; teme ujikputeru,
o meru onwiya buru iphe,
e te hufubaedu ehufu.

³⁴ Kele oo okophoo-nwanyị
akpatsuje nwoke
ehu-eghu;
ophu ophujedu obu-imemini;
m'o bya emelata onye
jepfuru nyee ya.

³⁵ Ophu o dudu iphe,
e gude arwọ iya dudu ophu
o bya anata;
teme ophu o dudu m'obeta
i nụ iya gụnu g'o nworu
kẹ mmanụ, o bya iya
ebyi eka.

**Okwa, aanmaru ndu ejele
kẹ nwanyị-ukpara**

7 ¹ Nwa mu; meje olu mu!
Woru iphe, mu sụru g'i meje
kwachia akwachi
l'ime obu ngu!

² I -nodu emewaa iphe,
mu sụru g'i meje bẹ ịi-nodu
ndzụ.

Oo g'iiletaje ẹnya
l'akpuru-ẹnya-oji ngu-a
bụ g'ii-leta iphe, mu ezi
ngu ẹnya.

³ Gbaru iya l'eka g'o buru
ngu echị mkpụshi-eka!

- L'i woru iya dee edede
l'ime obu ngu!
- ⁴ Kua mmamiphe nwune
ngu nwanyị!
- L'i kua nkwanmenya onye gụ
l'iya bụ ndu unuphu!
- ⁵ Oo phẹ a-nodu ephufuje ngu
l'eka nwanyị-ovuoba;
mbụ l'eka nwanyị-ukpara,
opfu ọnụ iya akwọ
teretere.
- ⁶ A sụ ngu lẹ-a; mu gbẹ lẹ
windo ulo mu lee ẹnyia;
mbụ-a; mu gbekwa lẹ
windo ulo mu pyofu
ẹnyia l'etezi;
- ⁷ mu hụma l'echi eka ndu
amatụ iphe dörü;
mbụ l'echilabọ ụnwokorobya;
l'o nweru onye ophu
egomunggo swehuru.
- ⁸ Yébedua tsoru gbororo eje
eshita eka nwanyị ovuoba
ono bu;
mbụ gha iphu eje l'uzo
eka ulo nwanyị ono no.
- ⁹ Teke ono bu ụzenyashi;
gẹ nchi ejihuwa;
mbụ g'ochii atukpuwa ẹhu.
- ¹⁰ Tọbudu iya bụ; nwanyị lanụ
futa byapputashịa ya;
kwaa akwa nwanyị-ukpara;
teme eregede jikwa iya
pho obu.
- ¹¹ Nwanyị obu bẹ anoduje
atụ kwokwokwo;
teme ophu o dudu onye
ookweje g'ọnụ iya rwu
iya l'ehu;
ophu íkè etsupfuduru
iya l'oshi.
- ¹² Teke i shiru uezororo;

- l'i h̄uma iya.
 I -lufushia l'edupfu-øha l'o
 noðduwa iya.
 Owojeru onwiya tsukpaa
 l'ekameka.
- ¹³ Noo ya; o bya eduta
 nwokorøbya ono bya
 anma iya akpa;
 bya eworu iphu gbua
 teterete ghaaru iya
 iphu s̄u iya:
- ¹⁴ "Anụ, mu botaru lę
 ngweja-éhu-guu,
 mu shi je egwegwe nokwa
 l'unuphu; noo kèle o
 kwa ntanụ-a bę mu
 meeþekotaru iphe,
 mu riburu angu lę
 mu e-me.
- ¹⁵ O iphe ono meru g'o gude
 mu futa bya ele enya ngu.
 Nta-a bę mu chowaru ngu
 jas̄u mu h̄uma ngu!
- ¹⁶ Iphe-azee mu bę mu
 gudewaa ekwa,
 t̄uru iphe poopoo dozia;
 mbu ekwa, e kweruro
 lę Ijiputu.
- ¹⁷ Iphe-azee mu bę mu
 wukotaru manu,
 eshi kwéekweekwee.
 Mu w̄ru iya meru;
 yee alowe; waa sinam̄onu.
- ¹⁸ Bya g'anyi zee l'ibe mu
 gbiriri jas̄u l'utsu!
 Bya g'anyi kwa gude mee
 g'ehu tsqo anyi uteso."
- ¹⁹ Ji mu ta anokwa l'unuphu.
 O jeru eka kwatakpo
 du enya.
- ²⁰ Eda, oyeye okpoga bę
 o yejiru okpoga eyeji

- wota gude jeshia;
 k'øphu bụ l'o -bya alwa
 bę ɔnwa e-dzuakwanụ
 edzudzu.
- ²¹ O gudeephə epfu opfu
 erekente ono gbiriri jasụ
 o jitə iya.
 O bụru ire iya, akwə teretere
 ono bę o gude dephua
 ya.
- ²² Teke ono teke ono o phukuru
 tsorù iya g'eswi,
 a kpụ eje ebugbugu;
 ọzoo g'ele, eje adalahụ
 l'onyà;
- ²³ jasụ apfụ bụru iya le
 meji pürümu;
 mbụ g'enü, ephe eje ala
 l'eka a gbabəru onyà,
 ata makpôdanu lę ndzụ
 iya tsewaru l'ọnụ ἑta.
- ²⁴ Ntamanụ-a; unubę ụnwụ mu;
 unu ngabəru mu nchị!
 Unu tögökwa nchị g'iphe,
 mu epfurụ unu bahụ iya!
- ²⁵ Unu te ewojekwaru obu unu
 ziberu nwanyị ono;
 ophu unu ekwekwa g'o
 duswee unu ụzo;
 duru unu lashịa ụzo, ooshi.
- ²⁶ Kele ikpoto nemadzụ bę
 o chitaakwaru tụa;
 teme ndu o gburu ebugbugu
 dükwapho igwerigwe.
- ²⁷ Ulo iya bụ gbororo ụzo
 ali-maa.
 Ụzo ono kwasekpoerupho
 gbiriri jasụ l'ime
 mkkpuru eka ɔnwa
 gbaru iphe-azee buru.

Mmamiphe eku ngu oku

- 8** 1 ?Tobudu oku bẹ mmamiphe
eku egube pho?
Mbụ ?tọ bṣudu olu
nkwañenya ada
g'oođa pho?
- 2 Oo l'eka dū ephekerephe,
no l'aguga gbororo;
mbụ lẹ mgbakata-uzo bẹ o
jeru je apfuru.
- 3 O pfuru l'aguga ṣonu-abata
eka eeshije abahụ
l'ime mkpukpu ono.
Oo l'oni mgbo mkpukpu ono
gedegede bẹ o pfuru
echi mkpu sụ:
- 4 O kwa unubẹ nemadzụ
l'ophu bẹ mu eku;
mbụ l'oo ndiphe g'unu ha
bẹ mu akporu okwe.
- 5 Unubẹ ndu enwedu
egomunggo; g'iphe
dojenụ unu ẹnya!
Unubẹ ndu eme eswe;
unu kwanaa ẹnya!
- 6 Unu ngabẹ nchi;
kele iphe, mu epfu bükwa
okpobe iphe.
Mu sakwarụ ṣonu k'epfu iphe,
pfuru nhamunha.
- 7 Iphe, mu epfuye bụ ire-lanụ;
kele ejo-iphe adujekwa mu
ashi.
- 8 Iphe, bụ opfu, shi mu l'oni
bükota opfu,
pfuru ọto.
O tọ dudu opfu, gberu nggo;
ozoo ophu
apfuduru-ọto, eshije mu
l'oni.
- 9 Onye iphe edoje ẹnya maru

- le g'o hakota pfuru oto.
 Ndu maru iphe be maru
 l'opfu ono pfugbaaru
 nhamunha.
- ¹⁰ Hakwa mkipola-ochaa;
 hatachia mba,
 mu abarü ngu!
 Mmamiphe kakwa okpobe
 mkipola-ododo ree!
- ¹¹ Kele mmamiphe kakwa
 mkipuma, aswa du ere ire.
 O to dukwa iphe, aguje
 nemadzu egwu enweru
 me nanu,
 aa-nođu atu eyeru iya.
- ¹² Mübe mmamiphe be yee
 nkwamenya bukwa
 leka lanu.
 Amaru iphe yele eye onu
 l'opfu tukokwaru bürü
 mu nwe iya.
- ¹³ Atsu Chipfu ebvu bukwa
 akpo ejo-iphe ashị.
 Iphe, du mu ashị bukwanu
 eku-onwonye yee etu
 onwonye ophushugbu;
 yee eme ejo-ememe;
 waa epfu iphe,
 apfuduru-oto.
- ¹⁴ Okpobe idzu yee mmamiphe
 bu nkemu.
 Nkwamenya yee ike
 bukwarupho nkemu.
- ¹⁵ Ndu eze gude mübe mmamiphe
 nođu l'aba-eze phẹ.
 Ndu-ishi gude mu atu ekemu,
 pfuru nhamunha.
- ¹⁶ Oo mu be ndibe ndu eze
 gude nođu l'aba-eze phẹ;
 mēkpoo iphe, bukpo ndu
 ha shii, nođkota l'okwa
 bürü ishi ụnwu-eliphe.

- 17 Ndu yeru mu obu bẹ mu
 yekwarụ obu;
 teme ndu achọ mu nụ
 achoshi mu ike je
 l'achọta mu.
- 18 Enweru iphe; yee akwabe
 ùbvú bükota nkemu.
 Eku, a-no jasụ l'ojejoje;
 waa apfubekoto tuko
 nodu mu l'eka.
- 19 Urwu, eeritaje lẹ mbędua
 kakwa ɔkpobe
 mkpola-ododo ree;
 teme iphe, mu agbataje
 tukobe onwomu
 kakwapho ree eme
 l'okpobe mkpola-ochaa.
- 20 Uzo, mu eshije bụ ụzo
 apfubekoto.
 Ọ bụru gbororo k'ikpe,
 pfuru nhamunha bẹ
 mu etsoje.
- 21 Ndu yeru mu obu bẹ mu
 emeje g'ephe baa ụba;
 teme mu nodu emeje
 g'ulo-eku phẹ ji ejiji.
- 22 Ọ mube mmamiphe bẹ
 Chipfu vuchakpọ ụzo
 nweru;
 teme ọ wata eme iphemiphe
 ono,
 o meshiru lẹ teke ndiche ono.
- 23 A hotahawaru mu rọ teke
 aama;
 mbụ lẹ mbulembukpoo;
 teme e meje mgboko.
- 24 Teke oke-enyimu teke
 adukpodanu bẹ mu
 nohawa;
 mburo teke ogba, mini jiru
 ejiji eteke eshidu dụ.
- 25 Teme e mee úbvú úbvú

- dobegbaa l'ọnodu iya;
 mbụ tème e mee úbvú,
 hagbaa nwanshịjị bẹ
 mu nōhawa.
- ²⁶ Tème Chipfu mee eliphe-a
 l'ophu; yee obotegu,
 dù iya nụ;
 mbükponu tème e
 mee urwuku, jiru
 mkpoji-eka.
- ²⁷ Mu nōkwa l'eka ono teke
 o meru igwe dobe;
 mbụ teke o meru
 akpaminigwe;
 o phoze je agebe ọnụ
 l'oke-enyimu.
- ²⁸ Teke o meru urwukpu dobe;
 bya edobegbaa ọgba ọgba,
 mini ime alị shi asofuta
 lẹ mgboko.
- ²⁹ Teke ono, o kparụ
 eze-enyimu oke;
 k'ophu bụ lẹ mini ta
 asoghatadu eka o sru
 g'o sọ-beru;
 mbụ teke ono, o tịru ọkpa
 eliphe-a l'ophu;
- ³⁰ bẹ bükwa mube mmamiphe
 bụ nnajịuphu, shi nōdu
 iya lẹ mgburęku emeru
 iya ọna.
 Mu meru; ẹhu nōdu
 anoduje atso iya ụtso
 mboku-mboku;
 tème mu shi
 anodujekwapho
 ete ẹswa l'iphu iya
 mkpürumkpuru.
- ³¹ Mube mmamiphe bẹ mgboko,
 o meru shi emeje;
 ẹhu-ụtso ejị mu obu;
 tème ndiphe l'ophu nōdu

- adujekwa mu pho ree.
- ³² Qo ya bụ; unubę ụnwu mu;
unu ngabenuru mube
mmamiphe nchị.
Ehu-ụtso bẹ a goru nụ onye
etso ụzo mu.
- ³³ Unu ngabę nchị nüma mba,
mu abarụ unu;
g'unu amaru iphe!
B'e wokwaru iya hua l'alị!
- ³⁴ Ehu-ụtso bẹ a goru nụ onye
ngabęru mu nchị l'olu;
onye anoduje l'ọnu
mgbo ibe mu eche nche
mboku-mboku;
mbụ onye anoduje l'ọnu-ulo
mu ngabęru mu.
- ³⁵ Kele onye chọru mube
mmamiphe chọta bükwa
ndzụ bẹ ọ chọtaru;
teme onye ono bùwaru
onye tùbaru Chipfu l'enya.
- ³⁶ Obenu l'onye jíkaru acho
mube mmamiphe bükwa
onwiya bẹ oometa iya.
Iphe, bükpo onye mu dụ
ashi bükwa ọnwu bẹ
o yeru obu.

Mmamiphe eku oku;
emeswe nodu eku

- 9** ¹ Mmamiphe gbeshiru je
eworu itso ęsaa kpobe gude
mee ulo iya.
- ² Q bya egbua anụ shia dobe
bya agwaa mee dobe;
bya eshia ite dobe;
- ³ bya ezia ụnwumgboko,
ejeru iya ozi;
ephe je apfürü eku oku.
- Eka bụ eka kachaa l'eli le
mkpükpu bẹ ephe pfürü

- eku oku sụ:
- 4 "G'iphe, bükpoo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l'eka-a!"
- O be lẹ ndu enwedu
egomunggo; o sụ phẹ:
- 5 "Unu bya eria nri,
mu shiru dobe; ngua mée,
mu gwaru dobe.
- 6 Unu haa b'e nwe egomunggo
ono bya anodu ndzụ!
G'iphe dojenụ unu enya!
- 7 Onye abarụ onye mgbonu
mba bükwa onye e-phu
iya iphu bẹ qocho.
Onye alökwanu onye ejø-iphe
eka lẹ nchi bükwarupho
qkonu bẹ ooku oku.
- 8 Ta abajékwaru onye mgbonu
mba; ọdumeka bẹ
qokpokwa ngu ashị.
Bachịru onye maru iphe mba;
hụma l'oo-ye ngu obu.
- 9 Lqoru onye maru iphe eka lẹ
nchi hụma l'oo-kabaa
amaru iphe ejø.
Zia onye pfüberekoto iphe
hụma l'oo-yekwabaa
iphe l'iphe, o maru.
- 10 Lq kwa atsụ Chipfu ebvu bu
egbube ishi mmamiphe.
Amaru onye ono, dù nsø ono
bụru iphe edo enya.
- 11 Kele ọo mübe mmamiphe
e-me g'i kaa nka.
Mbụ-a; mu e-me g'e
yekwabaaru ngu apha
l'apha olemole i gege
anq l'eliphe-a.
- 12 I -maru iphe; mmamiphe ngu
ono ebua ngu nggo.
Teke i bükwanu onye
mgbonu;

l'o bụru g̃ubedua l'onwongu
e-je iphe-ehuka iya."

¹³ Olu k̃e nwanyi ono,
b̃u iya b̃u eme-eswe ñodu
adakwapho adash̃i ike.

O b̃u onye a h̃uduru ah̃uh̃u;
t̃eme ophu o mad̃u iphe.

¹⁴ Ỹebedua je añodu l̃onu-abata
ibe iya;
mb̃u l'okposhi, o doberu
l̃eka kak̃ota l̃eli
l̃e mkpukpu.

¹⁵ Noo eka o ño eku iphe,
b̃ukpoo ndu aghata
aghata;
ndu pf̃uberuro ije phe
nhamunha ej̃e iphe,
ephe ej̃e.

O s̃u phe:

¹⁶ "G'iphe, b̃ukpoo ndu amazidu
iphe bata l'ulo l̃eka-a!"

O be l̃e ndu enwedu
egomunggo; o s̃u phe:

¹⁷ "Mini, e zitaru l̃oshi
adujekwa ree.

O b̃uru nri, e riru l̃e mpya
kachaa uteso!"

¹⁸ Ophu ephe amaswetakp̃odaa
amama ophu l'unwu-maa
doru l̃eka ono;
l̃e ndu byaru iya ebyaa
nowaa l'alij-maa
añono.

Etu, Sólomonu nmash̃iru

10 ¹Ndu owa-a b̃u etu,
Sólomonu nmash̃iru:
Nwata maru iphe emejekwa
g'ehu tsqo nna,
nw̃uru iya ñu uteso.
Obenu l̃e nwa, eme eswe
b̃u aph̃u tsor̃u ne iya.

- ² Eku, a kparu ejo akpakpa
ta adukwa urwu, o baru.
Obenu l'apfubekoto adzotaje
nemadzu l'eka onwu.
- ³ Chipfu ta ahajekwa onye
pfuberekoto g'egu
mee ya.
Obenu l'onye ejo-iphe be
o to kwejedu g'iphe,
agü iya nü rwube iya eka.
- ⁴ Eme enyiru emejekwa amadu
g'o daa ukpa.
Obenu l'eka e gude ese
akanya emeje g'a baa
uba.
- ⁵ Onye kpataru iphe, o koru
doköbe edoköbe l'onanwu
bu onye kwaru enya.
Obenu l'onye anoduje eku
mgbenya teke eemeta iphe,
e meberu l'alị bükwa
onye-eswe be o bu.
- ⁶ Onu-oma bu okpu-eze,
onye pfuberekoto kpu
l'ishi.
Obenu l'iphe, jiru onu
onye ejo-iphe bu eme
nemadzu mkipawere.
- ⁷ Anyata, a nyataru onye
pfuberekoto abujeru
onye nyataru iya nü
iphe-ekweru.
Obenu l'epha onye ejo-iphe
a-chihu.
- ⁸ Onye maru iphe l'ime obu
iya emeje iphe, a suru g'e meje.
Obenu l'onye epfu
jogojogojogo alaję l'iyi.
- ⁹ Onye ụta adudu lę ndzụ iya
be obu shihuru ike.
Obenu l'onye eshi uze,
du nggodogo nggodogo

- bẹ ee-mechanụ-a hụma.
- 10 Onye ebvu ẹnyá ẹhuka ẹhuka
bụ aphụ bẹ ọokpatsu.
Teme onye epfu jogojogojogo
nodu alaje l'iyi.
- 11 Ọnu onye pfuberekoto bụ ishi
nggele mini ndzụ.
Obenu l'iphe, jiru ọnu
onye ejo-iphe bụ
iphe-kpangangaa.
- 12 Ndịmashi akpatsu esemopfu.
Obenu lè n-yemobu
ekpuchije iphe-eji g'o ha.
- 13 Ọnu onye iphe edoje ẹnyá
bụ mmamiphe eshije
iya afushi.
Obenu l'onye enwedu
egomunggo bụ
echachi nō swiru iya.
- 14 Ndu mmamiphe bẹ ewojeru
iphe, ẹphe maru kwakobe.
Obenu l'ọnụ ndu eswe bụ
ọla-l'iswi bẹ ẹphe anoduje
eku oku.
- 15 Ụba onye nweru iphe bụ
mkpukpu, ọ kpụru
kpushia ya ike.
Ụkpa bükwanuru iya
emebyishije onye enwedu
iphe.
- 16 Ugwo ozi, aapfụ onye
pfuberekoto emeje gę
ndzụ dù iya.
Obenu l'okpoga, onye
ejo-iphe akpata bẹ emeje g'o
mee iphe-eji.
- 17 Onye angabeje nchị lè mba,
aabaru iya bükwa ụzo ndzụ
bẹ ooshi.
Obenu l'onye abujeru;
a -nodu ahụ iya ahụhụ
l'ọ dù iya ashi

- l'edusweshije ndu ozo
uzo.
- ¹⁸ Onye domiru ndumashi
l'obu bę adzụ ụka dụ
l'ogbogboromọnu.
Teme onye asụ asýlasu
bürü onye-eswe.
- ¹⁹ Opfu -paa igwerigwe bę
iphe-eji haakwaru bahụ iya.
Obenu l'onye aduje ike sede
ire iya bę kwarụ enya.
- ²⁰ Ire onye pfüberekoto bụ
okpobe mkpola-ochaa.
Obenu l'iphe, shi l'obu onye
ejo-iphe ta adụdu urwu,
o kwatarụ baa.
- ²¹ Olu-opfu onye pfüberekoto
azụjije ndu dụ
igwerigwe ępho.
Obenu lę ndu eswe anwụhuje
lę b'enwe egomunggo.
- ²² Ọnu-ọma kę Chipfu l'emeje g'e
nweru iphe.
Ophu o dudu iphe-ehuka,
ooyeje iya.
- ²³ Onye eswe bụ iphe,
aduje iya ree bụ
ejo-ememe.
Obenu l'onye iphe edoje
enya bụ iphe,
aduje iya ree bụ mmamiphe.
- ²⁴ Iphe, onye ejo-iphe atsụ
ebvu; a -nonyaa o mee ya;
e-mekọta iya kpamu.
Iphe, agukwanu onye
pfüberekoto g'e meeru
iya bę ee-mekotaru iya.
- ²⁵ Oo gę oke-pherephere
eziye tuutuutuu zighata-a
bụ g'onye ejo-iphe
achịihuje.
Obenu l'onye pfüberekoto

- eshihuje dùngudungu
jasụ l'ojejoje.
- 26** Oo gẹ mée-veniga aduje
l'ezee-a; mbụ g'enwuru-oku
aduje l'enya-a bụ g'onye
enyiru aduje onye ezi
iya ozi.
- 27** Atsụ Chipfu ebvu akporiberu
ndzụ.
Obenu lę ndzụ onye
ejo-iphe bę eegbuje
mkpirikpu.
- 28** Iphe, onye pfüberekoto
ele ẹnyia iya bụ ęhu-utso.
Obenu l'iphe, onye
ejo-iphe daru ngaberu
emechaję bürü
iphe-mmanụ.
- 29** Eshi ụzo Chipfu bụ iphe,
edomije ndu pfüberekoto
bya abükwanuru iphe,
etsupyashije ndu emeje iphe,
adudu ree.
- 30** Onye pfüberekoto bę a ta
abyakwa enwubata
enwubata.
Obenu lę ndu ejo-iphe tee
buduru l'alị ono.
- 31** Ọnu onye pfüberekoto bụ
iphe, eshiye iya nụ bụ
mmamiphe.
Obenu l'ire, apfuduru-oto
bę ee-mechaa sebufu.
- 32** Ọnu onye pfüberekoto maru
iphe, bụ: e -pfua ya l'o
dụ nhamunha.
Obenu l'ọnụ onye ejo-iphe
bụ iphe,
o maru kpoloko bụ iphe,
dụ nggòdogo
nggòdogo.

- 11**
- 1 Eme iphe, eegudeje atụ
erwa iphe l'uzo eregede;
bükwa ębyi l'enya Chipfu.
Obenu l'iphe, aduje Chipfu
ree bụ eme ire-lanụ.
 - 2 Eku-onwonye nodu eje abyat;
iphere etso iya etsotso.
Obenu l'iphe, anoduje etso
adụ àgù l'obu bẹ bụ
mmamiphe.
 - 3 Uta ta adụ lẹ ndzụ onye
pfüberekoto bükwa
iya anoduje edu iya.
Obenu lẹ ndu e gudedu
ire phẹ ęka bụ iphe,
emebyije phẹ nụ bụ
ntuphu-ire phẹ.
 - 4 Eku ta adukwa urwu,
adukwadu iya nụ mboku,
ęhu e-ghu Chileke oke eghu.
Obenu l'apfübekoto adzoje
nemadzụ l'ęka ọnwu.
 - 5 Apfübekoto k'onye ụta adudu
lẹ ndzụ iya atogbojeru
iya uzo nhamunha.
Obenu l'iphe, akwatsuje onye
ejo-iphe bụ eme
ejo-iphe iya.
 - 6 Apfübekoto k'onye obu iya
guru ıpóró l'adzoje iya.
Obenu l'onye e gudedu ire iya
ęka bụ egwu ejo-iphe,
agụ iya nụ anmaję
iya g'ónyà.
 - 7 Onye ejo-iphe -nwụhu; iphe,
oori l'oo-mecha mee
l'ęhu iya; alaru iya l'iyi.
Iphemiphe kpọ, bụ iphe,
o shi dobesụ lẹ ya
e-gude ike iya mee abụru
iphe-mmamanụ.
 - 8 Onye pfüberekoto bẹ

- aanafutaje l'eka
iphe-ehuka.
Iphe-ehuka obu ejechia
atụ-koru l'ishi onye
ejo-iphe.
- ⁹ Onye te emedu ele Chileke
bụ opfu ọnu bę
oogudeje mebyishia
nemadzụ ibiya.
Obenu l'onye pfuberekoto
egudeje nkwamenyá
nahụ.
- ¹⁰ Qobujeru teke iphe ejehuru
onye pfuberekoto;
ndu bu lę mkpukpu ete
eswa.
Teke onye ejo-iphe larụ
qla-l'iswi;
ndiphe agbọ ogboo.
- ¹¹ Ọnu-oma k'onye obu iya gürü
iphóró akwo-lije
mkpukpu.
Obenu l'opfu-ọnun onye
ejo-iphe emebyije iya emebyi.
- ¹² Onye enwedu egomunggo
akpoje nemadzụ ibiya
ebo l'afụ.
Obenu l'onye nweru egomunggo
bę l'esedeje ire iya.
- ¹³ Onye asụ asulasu epfuye iphe,
e domiru edomi.
Obenu l'onye e gude ire iya
eka edomikotaje iphe,
dụ egube ono.
- ¹⁴ Qha, a taa kpọ-ziduru ụzo
adajekwa.
Obenu a -dụ igwe akpọ-ziru
oha ụzo;
l'aadzota oha ono.
- ¹⁵ Onye narụ onye ọ madụ
mkpalęka ta adukwa iphe,
e-me g'o to je iphe-ehuka.

Obenu l'onye s̄ru l̄ ya te
 eyekwa ̄eka l'iphe,
 ana m̄kpal̄eka ta adukwa iphe,
 e-me iya n̄u.

¹⁶ Nwanyi, eme odoo abujeru;
 a -kwab̄e iya ùbvù;
 l̄o naa ya ̄eka labo.
 Unwoke, ewebushi akurepho
 nođu atuje ̄eku
 gburumu sw̄iswia.

¹⁷ Onye iphe-oma bu onwiya b̄e
 oome iya edoberu.
 Onye d̄ ̄ehuka b̄ukwanuru
 iphe-̄ehuka b̄e oometaru
 onwiya.

¹⁸ Iphe, ndu ej̄o-iphe setar̄u
 l̄akanya a-b̄uru ph̄e
 iphe-mmanu.
 Obenu l'onye ak̄u apfubekoto
 ḡ mebyi-iphe,
 aak̄u l̄al̄i b̄e l̄a-w̄ota ̄okpobe iphe,
 o k̄uru.

¹⁹ Onye pfuberekoto ̄okpobe
 apfube b̄e ndz̄u aduje.
 Obenu l'onye agba etso eme
 ej̄o-iphe agbaje tsoru iya
 jas̄u l̄o gbaba l̄onwu.

²⁰ Ndu ̄okpoma d̄u ej̄i emekwa
 ̄ebi l̄enya Chipfu.
 Obenu l̄ ndu ̄uta adud̄u l̄
 ndz̄u ph̄e aduje Chipfu
 ree shii.

²¹ Ophu ji-makahar̄u bu l̄ ndu
 ej̄o-iphe b̄e a taa had̄u g'a ta
 h̄u ph̄e ah̄uh̄u.

Obenu l'oshilokpa ndu
 pfuberekoto ta adud̄u iphe,
 ee-me ph̄e n̄u.

²² Nwanyi, amash̄i mma ike;
 mmamiphe pehukwanu iya l̄ehu;
 d̄u g'iphe-nchi,
 e gude m̄kpola-ododo mee;

- woru ye ezi l'imi.
- ²³ Iphe, agụ onye pfüberekoto
 bụ eka ọosubeje ishi
 bụ l'iphe-oma.
Obenu l'iphe onye ejio-iphe
 ele enya iya bụ l'eka
 ọosubeje ishi bụ l'oke-ehu-eghu,
 Chileke a-tukoshi iya.
- ²⁴ Onye bụ omeluko bẹ iphe
 iya anoduje aka shii eje.
Obenu l'onye aswị aswị
 emechajẹ kpabua nvo.
- ²⁵ Onye eme iphe-oma bẹ eka
 a-nodu agba ụpete.
Mbụ l'onye agbajẹ nwibe
 iya mini l'obu bẹ²
 aa-gbakwapho mini l'obu.
- ²⁶ Ndiphe anoduje ephu
 nemadzụ iphu mẹ o -gbushia
 ereshi gbachishia l'iphe.
A nodu ajajẹ onye reru nkiya
 l'orwuberu iya ajaja.
- ²⁷ Onye acho iphe,
 du ree bẹ atubaje ndiphe
 l'enya.
Obenu l'onye acho ejio-iphe
 bẹ ejio-iphe abyapfutajẹ.
- ²⁸ Onye kpotoru obu yeru ẹku iya
 a-dakwa.
Obenu l'onye pfüberekoto
 a-nodu aja àjàjà
 g'ekwo oyii.
- ²⁹ Nwoke, esetaru ndibe
 iya opfu bükwa
 pherephere bẹ a-buru
 okiphe iya.
Teme ọ bürü onye eme eswe
 l'e-mechaa bürü onye
 ejeru onye maru iphe ozi.
- ³⁰ Mebyi, onye pfüberekoto ami
 bükwa oshi emeje g'a
 nodu ndzụ.

Ozo bụ l'oo onye aduje ike
pfubuta nemadzụ bụ onye
maru iphe.

³¹ Eshinu aa-pfụ onye
pfüberekoto ụgwo iphe,
oome l'eliphe-a;
bę aa-pfụkwa iya pho ndu te
emedu ele Chileke yee
ndu iphe-eji;
pfụa phę iya pfugharu
phę iya eka.

12 ¹Onye aabarụ mba;
o dụ iya ree bükwa
mmamiphe bę dụ iya ree.
Obenu l'onye o dụ ashị l'aahị
iya ahịhị ta amadụ
iphe.

² Onye ọma bę tübaru Chipfu
l'enya.
Obenu lę Chipfu anmaję
onye erekede ikpe.

³ Nwoke ta abükwa eme
ejo-iphe bę oo-gude nguru
anguru.
Obenu l'onye pfüberekoto ta
adudu onye e-phefu
iya ephefu.

⁴ Okpobe nwanyị bükwa
okpu-eze,
ji iya kpu lishi.
Obenu l'ejo nwanyị du g'okpu,
rehuru erehuru nọ
ji iya l'ehu.

⁵ Iphe, ndu pfüberekoto tüberu
k'ememe abujeru iphe,
pfuru nhamunha.

Obenu l'idzụ ndu ejo-iphe
achi bükota ughoshi.

⁶ Opfu onye ejo-iphe egepajeru
egeparu achọ onye
oo-gbu.

Obenu l'olu-opfu onye obu

- iya ḡuru ɿphóró adzoje
ndzü.
- ⁷ Ndu ejo-iphe b̄e ee-mechaa
mebyishikota;
ephe achihu.
- Obenu l'önü-ulo onye
pfüberekoto apfujeru
jimujimu.
- ⁸ Oo ge nkwaménya
onyemonye jeberu b̄u
g'aajabejeru iya ajaja.
- Obenu l'onye b̄u ejo-iphe
jiru iya obu b̄e a ta
agübejedu iphe.
- ⁹ O kakwa ree l'i b̄u onye
a ḡubeduru iphe;
i nwekanuru onye-ozi;
eme l'i ḡuberu onwongu
iphe l'ebé o d̄u nri,
i nweru.
- ¹⁰ Onye pfüberekoto
agübeje iphe l̄e mkpa,
d̄uru anü,
o nweru l'ibe iya.
- Obenu l'obu-imemini,
onye ejo-iphe aphujeeru
ph̄e b̄u ad̄uru ph̄e ɿhuka.
- ¹¹ Onye jeru ozi l'alí iya b̄e nri
a-d̄uru d̄ua k'etsutsu iya.
- Obenu l'onye achí
iphe-iphoro oso te nwedu
egomunggo.
- ¹² Onye ejo-iphe b̄e iphe,
ndu ejo-ememe narü l̄e nfü
anoduje agü egü.
- Obenu l'ogbarabvu onye
pfüberekoto anoduje
abya pulapula.
- ¹³ Onye ejo-ememe b̄e ejo-epfupfu,
oogudeje önü iya epfu anmajé
g'ónyà.
- Obenu l'onye pfüberekoto

- anahuje iphe-ehuka.
- ¹⁴ Nemadzụ egudeje
opfu-önü pfutaru onwiya
iphe-oma.
Nokwapho g'oogudeje iphe,
oome l'eka metaru onwiya
obunggo.
- ¹⁵ Iphemiphe, onye-eswe eme
aduje iya ree l'enya nkiya.
Obenu l'onye maru iphe
angabeje nchị nüma idzu-oma,
a chi-koshiru iya.
- ¹⁶ Onye eswe abujeru:
a -kpatsu iya iwe;
oomeephō g'a maru teke
ono teke ono l'ehu eghu
iya eghu.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ta adudu iphe,
ogubeje ọkonu.
- ¹⁷ Onye agba ekebe iphe,
bụ ire-lanụ bę opfu
iya apfijeru ọto.
Obenu l'onye ejio-ekebe
adzushị ụka.
- ¹⁸ Mkpokoro opfu adzuję
paramu g'ogu-echi.
Obenu l'ire onye maru iphe
eguje ẹhu egugu.
- ¹⁹ Ogbogboromonu,
epfu ire lanụ anoje jasụ
l'ojejoje.
Obenu l'ire, adzụ ụka ta
adudu g'oono-bejeru.
- ²⁰ Ughoshi dụ l'okpoma ndu
achi ejio idzu.
Obenu lę ndu achị idzu
ẹhu-guu bụ ẹhu-ụtso aduje
l'okpoma nkephé.
- ²¹ O tọ dudu ejio-iphe,
emeje onye pfiberekoto.
Obenu lę ndu ejio-iphe bụ

- iphe,
ejije phē eka bụ iphe-ēhuka.
- ²² Iphe, aduje Chipfu ejí bụ
ogbogboromọnú,
adzụ ụka.
Obenu lè ndu aduje iya ree bụ
unwoke, epfu ire-lanu.
- ²³ Onye nweru egomunggo ta
arakashijedu iphe,
o maru arakashi.
Obenu l'okpoma ndu eswe
anoduje avoshi
jogojogojogo opfu.
- ²⁴ Onye gude eka iya eseshi
akanya ike l'e-mechaa
bürü ishi.
Obenu l'onye eme ẹnyiru
e-mechaa bürü ohu.
- ²⁵ Ayo ɔshi emeje g'ike bvụ
nemadzụ egwegwa.
Obenu l'opfu-ọma anoduje
ekutse nemadzụ ekutse.
- ²⁶ Onye pfuberekoto akwaje
ẹnya lè g'o gude eshi ḥonyà.
Obenu l'uzo, onye ejo-iphe
eshi edujeru iya
duswee eduswe.
- ²⁷ Onye ẹnyiru ta amijedu anụ,
o gburu amimi.
Obenu l'onye ese akanya
enwejeru iphe,
vu oke aswa.
- ²⁸ Uzo, a pfuberekoto eshi be
ndzụ du.
Mbụ lè gbororo iya be
anwụhu adukpodaa
ililekpoo.
- 13** ¹Nwa, maru iphe;
angabeje nchị lè mba,
nna iya abarụ iya.
Obenu l'onye mgbonu ta
angajedu nchị l'uja,

- aagboru iya.
- ² Nemadzụ egudeje
opfu-önü pfuta iphe-oma.
Obenu l'onye e gudedu ire
iya eka bụ iphe,
ekpiri iya aduje iya bụ eme
mkpawere.
- ³ Onye eche önü iya nche bụ
ndzụ iya bẹ ooche nche.
Obenu l'onye epfugbuje g'önü
ha iya e-mechaa búru
ola-l'iswi.
- ⁴ Onye enyiru bẹ ekpiri iphe
aduje; ole o tọ dudu iphe,
erwuje iya eka.
Obenu l'iphe, agụ onye
akanya erwuje iya eka
okpobe erwurwu.
- ⁵ Onye pfuberekoto bẹ iphe,
aadzụ ükü aduje ashi.
Obenu l'onye ejio-iphe
bụ iphe-iphare yee
mkparwụ bụ iphe,
oomeje.
- ⁶ Onye ụta adudu lẹ ndzụ iya bụ
iphe,
anoduje eche iya nche
bụ apfubekoto.
Obenu l'iphe, emekpeje
onye iphe-eji bụ eme
ejio-ememe.
- ⁷ O nweru onye anoduje eme
onwiya g'onye nweru iphe;
ole o tọ dükwa iphe,
o nweru.
Onye ọphuu anoduje eme
g'onye akpa nri;
ole o nwekwanyuru iphe
nweshia ya ike.
- ⁸ Eku nemadzụ l'a-dükwa ike
gbafuta ndzụ iya.
Obenu l'onye ükpa bẹ e te

- yejedu ebvu.
- ⁹ Iphóró, dūru onye
pfuberekoto anoduje
enwu phoophoophoo.
Obenu liphóró oróku k'onye
ejo-iphe bù aphụnyi be
aaphụnyije iya.
- ¹⁰ Eku-onwonye bù iphe,
o'onoduje azụshi bù
aba mba.
Obenu lè ndu angabeje nchị
l'ìdzù,
a chi-koshiru phẹ bù ndu
maru iphe.
- ¹¹ Okpoga, a kpatarụ l'ughoshi
anoduje ala azụ azụ.
Obenu l'onye gude eka iya
akpa okpoga nwanshị
nwanshị l'emeje iya l'ọka
shii eje.
- ¹² Iphe, e leru ẹnya iya n)o ọdu
anoduje agbawashi
okpoma agbawashi.
Obenu l'ememe,
e meru nemadzụ iphe,
ooke ẹnya iya aduje
g'o wọtaru oshi,
eeriye nodu ndzụ.
- ¹³ Onye akpofu alo eka lè nchị
akpofu l'e-je iphe-ehuka.
Obenu l'onye emeje iphe,
a suru g'e meje be
obunggo iya dūru.
- ¹⁴ Iphe, onye maru iphe ezi dụ
g'eka mini anuje ndzụ
futaru.
Oomeje gẹ nemadzụ ta
adaba l'ónyà,
anwụhu gbabérú.
- ¹⁵ Iphe edo ẹnya ọkpobe
edodo l'emeje nemadzụ
l'ọ dụ ndiphe l'obu.

Obenu l'uzo onye e gudedu
ire iya eka eshihujeru
iya ike.

¹⁶ Onyemonye bükpoo onye
nweru egomunggo emeje
iphemiphe,
oome l'okwenya.

Obenu l'omata ewojeru eme
eswe iya tūa jala.

¹⁷ Onye ejio-iphe, e ziru ozi;
o nodu eje iya adabaje
l'iphe-ehuka.

Obenu l'ozi, e ziru onye e gude
ire iya eka;
o nodu eje iya eguje
ehu egugu.

¹⁸ Onye ewojeru mba,
aabaru iya arwutoshi
arwutoshi emechajé daba
l'okpa-nri me l'iphe-iphare.

Obenu l'onye a h̄uru ah̄uhū;
o n̄uma iya be
aakwabejé ùbvù.

¹⁹ Iphe, agushi egū ike -mee be
ootsoje obu uteso.

Obenu l'onye gbakutaru eme
ejio-iphe azu;
l'eme ebyi l'enya omata.

²⁰ Onye yee ndu mmamiphe
aswi ɔswi a-buru onye
maru iphe.

Obenu l'onye etso omata
e-je iphe-ehuka.

²¹ Ejio-iphe ejio-iphe aanoduje
anwuru ndu iphe-eji.

Obenu l'eka atutu bükwanu
obunggo ndu pfuberekoto.

²² Okpobe nemadz̄u akpaje eku
dobe l'e ria ya ria
lē nwanwa.

Obenu l'eku, onye iphe-eji akpa
bu ndu pfuberekoto be

oókpaje iya edoeru.

²³ Onye akpa nri -kọ opfu
bẹ́ oomehujekpó;
nri adúkpoo duchaá
k'etsutsu iya.

Obenu lè be ekpe ikpe,
pfuru ọto atukoje
iya chíta.

²⁴ Onye esela échachi azú lè
ya te echidu iya nwa iya
búkwa ashí bẹ́ ọ kpóru
nwa iya.

Obenu l'onye yeru iya obu
edeje ẹnya lè mini hùa
ya ahùhù.

²⁵ Onye pfuberekoto erije nri
gudekpó obu iya kwe
l'o jiwaru iya.

Obenu l'onye ejio-iphe ta adúdu
teke egú ta agúdu iya.

14 ¹Nwanyí, maru iphe
anoduje edozi ọnú-ulo iya
edozi.

Obenu l'onye ọphu bú
onye-eswe anoduje
achiákashi iya achiákashi.

² Onye iphe, oome pfuru
nhamunha l'anoduje atsú
Chipfu ebvu.

Obenu l'onye ụzo iya dù
nggódogo nggódogo ta
adúdu iphe,
ọ guberu Chileke.

³ Onye eswe -pfua opfu;
échachi abúru iya
l'okpurukpu gbaa.

Obenu l'ọo ogbogboromónu
ndu maru iphe
anoduje eche phẹ nche.

⁴ Eka eswi, e gude eje
ozi adúdu bẹ́ ọba
adabyijeru iphoró.

- Ọo eswi -jeshia ozi ike; iphe,
 a kpatarụ l'opfu akụru
 akụru.
- ⁵ Onye agba ekebe, e gude
 ire iya eka ta adzujekwa
 ụka.
 Obenu l'onye agba ejio-ekebe
 bụ ụka bę ọonoduje
 adzushi.
- ⁶ Onye mgboṇu achoje
 mmamiphe;
 o tọ dudu ophu ọohuma.
 Obenu l'amarụ iphe atojeele-a
 nwęhu ejepfu ndu iphe
 edoje enya.
- ⁷ Nodukwa ọmata ụzenya;
 kele i tịi hụmakwa iya
 mmamiphe
 l'ogbogboromọnu.
- ⁸ Onye nweru egomunggo bę
 bụ iphe, egoshije l'ọ maru
 iphe bụ l'uzo,
 ooshi edoje iya enya.
 Obenu l'iphe, egoshije
 l'onye-eswe bụ ọmata bụ
 l'oogudeje ụghoshi eme
 iphemiphe.
- ⁹ Ndu eme eswe egudeje iphe-eji
 agba lę mgboṇu.
 Obenu lę ndu obu phe guru
 iphóró bę ọonoduje agụ
 g'ephe mee iphe g'ọ
 pfuru nhamunha.
- ¹⁰ Okpoma nemadzụ l'ehu l'ehu
 makotaru iphe,
 atsụ iya l'ehu.
 Ophu o dudu onye yee ya
 agbaję mgba l'ehu-utso,
 dù iya nụ.
- ¹¹ Onu-ulo onye ejio-iphe bę
 ee-mechakwaa lwụa.
 Obenu lę nwobu,

- onye pfüberekoto
kpöberu a-nöduepho aja
ajaja eje.
- ¹² O dürü ụzo, abujeru;
nemadzụ -nodu eshi iya
l'oburu iya ọkpobe ụzo.
Obenu l'eka ụzo ono jeberu
bụ l'ọnwu.
- ¹³ Je akpachakponu l'achi
ochi bę aahajékwaru
tsua ọkpoma pharamu;
teme ęhu nodu ahajeru
tsọo ụtso tsoba l'iphe-ęhuka.
- ¹⁴ Onye ekwetadürü nụ
bę aa-pfụ ụgwuo ụzo,
ooshi pfụ-dzua ya ya
apfụ-dzu.
L'e bua onye oma obunggo
ụzo nkiya l'o dzua
edzudzu.
- ¹⁵ Onye amazidu iphe atükkoje
iphemiphe kweta
l'onoo g'o dụ.
Obenu l'onye nweru
egomunggo arijeada ɔriri
teme l'ọ zoibe ọkpa.
- ¹⁶ Onye maru iphe atsuhuje
Chipfu ebvu jika eme
ejo-ememe.
Obenu l'omata edeghajeru
igiji eka dobesụ l'ọ to
dudu iphe,
byaru eme iya nụ.
- ¹⁷ Onye obu-oko emeje iphe,
onye-eswe onye-eswe.
Teme a nodu akpoje onye
eregede ashi.
- ¹⁸ Onye amazidu iphe bę okiphe
iya abujeru eme eswe.
Obenu l'onye nweru
egomunggo ekpujeru
mmamiphe g'okpu-eze.

- ¹⁹ Ndu eme ejø-ememe e-phøze
 l'iphu ndu dù ree;
 ndu ejø-iphe ephøze
 l'ønu-oguzo ndu
 pfüberekoto.
- ²⁰ Ndu akpa nri bø aakpoje ashì;
 kpochaa kpøo lè ndu ẹphe
 l'ẹphe bu obutobu.
 Obenu lè ndu nweru iphe
 nweru ikpoto ònyà.
- ²¹ Onye agùbeduru obutobu iya
 iphe emekwa iphe-eji.
 Obenu l'a goru ẹhu-utso nụ
 onye emejeru onye ọ
 tsuru iphe-ọma.
- ²² ?Tøbudu ndu achì ejø idzu
 ephuje uze?
 Obenu lè ndu achì idzu-ọma
 bø eeyeje obu;
 tème a nòdu emejeru phø
 ire-lanụ.
- ²³ Iphe, bükpoo ozi, e jeshiru
 ike bø urwu adujekwa.
 Obenu opfu, eepfuẹpho
 l'ønu l'ønu emeje g'a
 kpaahaa nri.
- ²⁴ Eku onye maru iphe bụ
 okpu-eze iya.
 Obenu l'eme eswe k'omata bụ
 iphe, ọomitaje bụ eme eswe.
- ²⁵ A -gbaa ekebe, bụ ire-lanụ bø
 aadzoje ndzụ.
 Obenu l'ekobe, aagba ọphu
 e pfudu ire-lanụ bø
 bükwa ughsoshi.
- ²⁶ Onye atsụ Chipfu ebvu bø ẹka
 ọ dakoberu kpøru akpaa.
 Tème ọ bùwaruro ẹka ụnwu
 iya a-gbabajé je anòdu
 zee ndzụ.
- ²⁷ Atsụ Chipfu ebvu bụ ẹka
 mini,

- emeje g'anodu ndzụ futaru;
 ọ nodu emeje g'amadụ
 ta anmalahụ l'onyà,
 anwụhu gbaberi.
- 28** Ọha, tsuru erupfu abujeru
 akpabiri eze.
 Obenu l'oke amadụ,
 enwedu nemadzụ bę
 iyi yifuru.
- 29** Onye nweru ọta-nshi bę
 iphe, edoje iya ẹnya
 pakwarụ eka.
 Obenu l'onye obu-oku egoshije
 g'oomebe eswe.
- 30** Onye doberu (okpoma
 guu emeje gę ndzụ
 dụ ogwęhu.
 Obenu l'ijiẹnya emeje g'okpu,
 nọ l'ehu repyahụ.
- 31** Onye eme onye ükpa ewere
 bükwa Chileke,
 meru iya nụ bę ookwe une.
 Obenu l'onye emejeru onye
 adụdu g'o dụ iya
 iphe-oma bụ Chileke bę
 ookwabe ùbvụ.
- 32** Iphe, l'enwutaje ndu ejio-iphe
 tụa kpurumu l'alị;
 bụ ejio-iphe ono,
 ẹphe eme ono.
 Obenu lę ndu pfüberekoto
 nweru eka ẹphe
 a-nodu zeeru ndzụ
 m'obeta ẹphe
 nwụhuchakpoo anwụhu.
- 33** Mmamiphe aduje l'iphe,
 bükpoo obu ndu iphe
 edoje ẹnya ree.
 Mbụ je akpaa l'echilabọ
 ndu bụ ọmata bę
 oogoshijekwapho onwiya.
- 34** Apfübekoto ekutse ọha l'ophu.

Obenu l'iphe-eji bụ iphe-iphere
l'ehu ọhamoha.

³⁵ Onye-ozi, maru iphe bẹ¹
atubaje onye eze l'enya.

Obenu l'onye-ozi ọphu bụ
iphe-iphere bẹ eze
atukoshije
ehu-eghu iya.

15 ¹Opfu, e pfuru; a to
nwęhu yee ya ọnụ eselaje
oke ehu-eghu azu.

Obenu l'epfu opfu,
eme ẹhuka akpatajẹ
Ọvuma.

² Ire onye maru iphe
emeje mmamiphe g'o dụ
ree k'anuma.

Obenu l'ọnụ ọmata bụ iphe,
anoduje alwa iya torotoro
bụ epfu rwoorwoorwoo.

³ Enya Chipfu dzuru ekameka;
k'ọphu ọ hụma-dzuru
onyemonye;
mbụ ndu ejo-iphe mẹ
ndu ọma.

⁴ Ire epfu iphe, e-me g'e
wekorohu bükwa oshi,
amije ndzụ gẹ mebyi.

Obenu l'ire ụghoshi etsuje
ndzụ pyaapya.

⁵ Oo onye-eswe abujeru;
nna iya -baarụ iya mba;
o too yedu iya ọnụ.

Obenu l'onye a hụru ahụhụ;
ahụta iya egoshi l'o
nweru egomunggo.

⁶ Ulo onye pfuberekoto bẹ²
iphe, vu oke aswa dụ
igwerigwe.

Obenu l'okpoga onye ejo-iphe
akpata bẹ l'akpatajeru
iya opfu.

- ⁷ Ogbogboromonu onye maru
 iphe anoduje araka
 nkwamēnya araka.
 Obenu l'o tọ bùdu g'okpoma
 dù ọmata bụ ono.
- ⁸ L'enya Chipfu bẹ ngweja,
 onye ejo-iphe egwe
 abujeru iya ẹbyi.
 Obenu l'epfupfu, onye obu
 iya gürü iphóró epfu
 anụ iya atsoje iya ríkpotoo.
- ⁹ Uzo ndu ejo-iphe abükotajeru
 ẹbyi l'iphu Chipfu.
 Obenu lẹ ndu eme g'ephe
 bùru ndu pfuberekoto
 bẹ o yeru obu.
- ¹⁰ O kwa chijipuu bẹ aa-nụ
 onye haru ọkpobe ụzo.
 Teme onye ọ dukwanu ashị;
 l'aahụ iya ahụhụ
 l'e-mechakwaa nwụhu.
- ¹¹ Ali-maa yee alị ọla-l'iswi
 tukokwaru gheru ọnụ
 l'iphu Chipfu.
 ?Bu-chia ọkpoma amadụ te
 egheduru ọnụ l'iphu iya?
- ¹² Onye mgbonu te eyejedu
 ahụhụ aahụ iya obu.
 Ophu o jejedu akpata
 ishi l'ibe onye maru iphe.
- ¹³ Onye ẹhu atso ụtso bẹ
 iphu atusahuje atusahu.
 Obenu l'onye iwe jiru obu;
 edejeru yokoo.
- ¹⁴ Okpoma onye iphe edoje
 enya ree l'anoduje eme
 g'o maru iphe.
 Obenu l'ọnụ onye bụ ọmata
 bụ nri iya bẹ bụ eme eswe.
- ¹⁵ Iphe, bükpo eswe ndzụ
 ndu eje iphe-ehuka
 abükotajeeru phẹ pho

- mburwashị ęhu.
 Obenu l'onye ọkpoma
 atusahuje atusahu
 bẹ tekenteke abujeru iya
 obo-iphe.
- ¹⁶ O kakwa ree l'e nweru
 ęku nwanshị;
 a nođu atsụ Chipfu ebvu;
 eme l'ęku, jiru ékameka;
 ęgharashi dükwanu.
- ¹⁷ O kakwa ree l'iphe, bụ nri,
 eeri bùa nwęba, e yeru l'ophe;
 n-yemobu dükwanu;
 eme l'e gburu eswi,
 tsuru ęba ata;
 mkpomashi dükwanu.
- ¹⁸ Onye obu-oku akpalije
 opfu akpali.
 Obenu l'onye atarụ opfu
 nshi abyanyije uşwo
 abyanyị.
- ¹⁹ Uzo onye enyiru eshi
 bẹ eegudeje óbvú
 tụ-chishia atụ-chishi.
 Obenu l'uzo onye obu iya
 gurus iphoró eshi abujeru oji,
 akwọ teretere.
- ²⁰ Nwata, maru iphe emeje
 g'ehu tsọ nna iya ụtso.
 Obenu l'omata ta adịdu iphe,
 oogubeje ne, nwuru iya nụ.
- ²¹ Eme eswe atsoje onye enwedu
 egomunggo ụtso.
 Obenu l'onye iphe edoje ęnya
 ree bụ iphe,
 pfuru nhamunha bẹ oomeje.
- ²² Iphe, nemadzụ rịru
 k'ememe bẹ o to mekötajekwa
 mẹ a -chikoshiduru iya
 ọkpobe idzu.
 Obenu a -dụ igwe chikoshi
 nemadzụ idzu l'o mee iphe,

- o t̄uberu.
- 23 Amad̄u b̄e ȣhu atsoje ȣtso
m̄e o -yee ȣnu l'opfu ree.
Mb̄u le-a; l'ȣnu, e yeru l'o
rwuberu iya atsoje
r̄ikpotoo.
- 24 Uzo ndz̄u anod̄uje eje ala l'eli
l'eli l'ek̄a onye kwaru
enya no.
O b̄uru iya emeje g'q̄ t̄o lwa
al̄i al̄i larwua al̄i-maa.
- 25 Chipfu alashije ȣlo onye
eku onwiya.
Obenu l'okoke al̄i nwanyi,
ji iya anqedu b̄e ȣokpoje
okpo-kuu.
- 26 Oriri, onye ej̄o-iphe r̄iru
abujeru Chipfu ej̄o ȣebi.
Obenu l'ophu ndu d̄uebe
ree r̄iru atsoje iya ȣtso.
- 27 Onye ughoro b̄uepho opfu
b̄e q̄onod̄uje akpa
l'ibe iya.
Obenu l'onye kp̄oru uphalazu
ash̄i b̄e ndz̄u a-d̄u.
- 28 Onye pfuberekoto egudeje
okpoma iya riada iphe
oo-pfu ar̄iri t̄eme l'o
pfua ya.
Obenu l'ȣnu onye ej̄o-iphe
bu n̄o-opfu eshije iya
alwa torotoro.
- 29 Chipfu no ndu ej̄o-iphe
uzenya.
Obenu l'q̄onumaje olu ndu
pfuberekoto m̄ephe
-pfuru n̄u iya.
- 30 Enya, a t̄usaru iphu at̄usa
lee emeje g'ȣhu-ȣtso
ji ȣokpoma.
T̄eme ozi ȣma nođu emeje
g'okpu gbashiā ike.

³¹ Onye ngabęru nchi lę mba,
a barụ iya; mbụ mba
ophu emeje g'a nodu
ndzụ bę yee ndu maru
iphe e-mechaa nō
l'okpoku lanụ.

³² Onye ta adudu iphe,
o guberu mba,
aabarụ iya bükwa onwiya
bę o tọ gubeduru iphe.
Obenu l'onye abujeru;
a -nodu ahụ iya ahụhù
l'ọba iya lę nchi
enwejeru egomunggo.

³³ Atsụ Chipfu ebvu ezije
nemadzụ mmamiphe.
Ewoze onwonye alị nodu
esekutaje akwabę ùbvù.

16 ¹Iphe, nemadzụ rịru
l'okpoma iya bụ iya bę o dürü.
Obenu l'ophu e pfuru l'ọnụ bụ
Chipfu bę o dürü.

² Iphemiphe, nemadzụ
emekpoo duebe ree
l'enya nkiya.
Obenu lę Chipfu maru iphe,
dụ iya l'uche teke o
meru iya.

³ Woru iphe, bükpoo iphe,
iimekpo ememe ye Chipfu
l'eka;
huma l'iphe, bükpoo iphe,
ị chiru idzu ememe
e-mejeephō g'i chiru iya.

⁴ Iphemiphe, Chipfu meru
bę o meru doberu onwiya;
mbụ je akpaa lę ndu
ejo-iphe bę o meru
doberu eswe eze iphe-ehuka.

⁵ Ndu eku onwophe bükwa
ębyi bę ephe eme
l'enya Chipfu.

- Ophu ij-makahukporu bụ
 l'a taa hadụ phē g'a ta
 hù phē ahùhù.
- ⁶ Oo n-yemobu yee epfu
 ire-lanụ bę e gude edoshi
 ejo-iphe.
- O bụru atsụ Chipfu ebvu
 emeje g'amadụ te eme
 ejo-ememe.
- ⁷ Teke iphemiphe, nemadzụ
 eme dụ Chipfu ree
 bę oomejehcaa mee gę
 yee ndu ọhogu iya dụ
 lę ree.
- ⁸ O kakwa ree l'e nweru
 iphe nwanshii;
 a pfubekwanu eka ọto;
 eme l'urwu parụ eka;
 o bụru l'uzo,
 apfuduru-ọto bę o shi.
- ⁹ Iphemiphe, nwoke e-me bụ
 l'ime ọkpoma iya bę
 ọriije iya dobe.
 Obenu l'ọo Chipfu emeje gę
 nzokpa iya nguru
 anguru.
- ¹⁰ Onye eze bę opfu,
 shi iya l'ọnụ adaję g'ozi,
 shi Chileke l'eka.
- Ophu oogudejedu ọnụ iya
 pfuswee m'ọ nọdu
 ekpe ikpe.
- ¹¹ Chipfu eele ẹnyia g'e
 gudeje iphe,
 gbaru nụ tịa erwa iphe;
 erwa iphe, atütuduru
 l'uzo erekede bę dụ
 Chipfu ree.
- O-nyi-týdúú, nökota l'eda
 g'ọ ha bükota iya
 meru iya.
- ¹² Ndu eze bę eme ejo-iphe

- abujeru eþyi;
 kèle onye eze bù
 apfubekoto bę oogudeje
 mee g'ø nguru anguru.
- ¹³ Iphe, aduje ndu eze
 ree bù onye epfu iphe,
 pfuru oþo.
 Mbù l'onye epfu iphe,
 pfuru nhamunha bę ęphe
 agubeje ękpobe iphe.
- ¹⁴ Oke ęhu-eghu onye eze bükwa
 iphe, ejeru ɔnwu ozi.
 Obenu l'onye maru iphe
 abyanyije iya.
- ¹⁵ Iphu -tùsahu onye eze;
 l'a maru lę ndzù dû;
 mbù l'i -tùba onye eze
 l'enya bę ɔ duje g'eka igwe
 rwuru erwurwu
 k'edze mini ishi-apha.
- ¹⁶ Hùmawaro g'ø kabe ree
 enweru mmamiphe eme
 l'enweru mkipola-ododo.
 Mbù ahòta nkwanmenya
 haa mkipola-óchaa.
- ¹⁷ Uzo, a tñru mkipoli,
 ndu pfuberekoto tñru
 te eshitajékwa ęka
 ejo-ememe dû.
 Onye eche ụzo iya nche
 bù ndzù iya bę ooche nche.
- ¹⁸ Eku-onwonye evujeru ụzo;
 ọla-l'iswi etso iya.
 Teke etu onwonye ępha
 gbeshiru;
 adarwu alì etsokwaru
 iya pho.
- ¹⁹ Ọ kakwa mma l'i bù onye
 wozeru onwiya alì;
 i yírù lę ndu dû àgù;
 eme l'unu lę ndu eku
 onwophé swi tuko eke iphe,

- unu kwatarụ l'okwata.
- 20** Onye angabeje nchị l'opfu
 Chileke bụ k'oma
 anoduje etso iya.
 Teme onye a goru ehu-utso
 nụ bẹ ọ bụ;
 mbụ onye dakoberu
 Chipfu.
- 21** Ndu maru iphe l'ime obu phe
 bụ ndu eekuje ndu iphe
 edoje ẹnya ree.
 Teme opfu, atso ụtso
 lẹ nchị nodu emeje
 g'a ka anwuta iphe.
- 22** Nkwamēnya bụ ishi nggele
 mini ndzụ l'ehu ndu nweru
 iya nụ.
 Obenu l'abarụ onye-eswe
 mba bükwa iphe-eswe
 bẹ ọ bụ.
- 23** Okpoma onye maru iphe
 anoduje eche ọnụ iya nche.
 Teme ogbogboromonu
 iya nodu emeje g'a
 nwuta iphe.
- 24** Opfu, atso ụtso lẹ nchị dù
 g'ebakala manụ-énwu.
 O meje g'ehu tsọ nemadzụ
 ụtso.
 Teme ọ nodu emeje g'okpu
 gbakerehu l'iphe-ememe,
 eme iya nụ.
- 25** O dürü ụzo, abujeru:
 nemadzụ -nodu eshi iya
 l'oburu iya ọkpobe ụzo.
 Obenu l'eka ụzo ono jeberu
 bẹ ọ bụ ụzo ọnwu.
- 26** O iphe, agụ onye akanya
 anoduje ejeru iya ozi.
 O bürü egu, agụ iya nụ
 anoduje akwaru iya evu.
- 27** Ejo nemadzụ anoduje achị

- idzueme ejo-iphe.
 Teme opfu, shi iya l'onu nodu
 aduje g'icheku oku,
 ata ririri.
- ²⁸ Onye erekede anoduje
 akpa opfu.
 Teme onye asulasu nodu
 ebukahue ndu eshishi
 onyà ike.
- ²⁹ Onye anoduje eme ndu ozo
 mkipawere bu edephu be
 onoduje edephu
 nwibe iya;
 duru iya shia uzo,
 adudu ree.
- ³⁰ Onye ataburu nwibe iya enya
 bukwa erekede be oogba.
 Teme onye tagbaberu onu
 bürü ejo-iphe be
 ocho ememe.
- ³¹ Aka nka bu okpu-eze,
 du biribiri.
 O bürü onye ndzü iya
 pfuru oto be
 orwuje eka.
- ³² O ka ree l'i bu onye
 atajeru iphe nshi
 eme l'i bu onye ka ike
 l'ogu.
 Mbü l'onye esedeje onwiya
 kakwa ree;
 eme l'onye alwuje ogu
 lwuta Oha l'ophu.
- ³³ Ido bu atutu be aatuje iya.
 Obenu l'oo Chipfu maru iphe,
 oo-me.

17 ¹O kakwa mma l'a
 takpoerupho nwécha,
 kpohuru nkü;
 nchi dukwanu doo l'unuphu;
 eme l'unuphu,
 eegbushi anu ge ndu

- abo iphe;
opfu nodu adaphekwanu
iya.
- ² Onye-ozi, maru iphe bę
l'e-mechaa bürü ishi nwa
nnajiuphu iya;
mbụ nwa ophu anoduje eme
iphe-iphere ekpu ndu nwuru
iya nụ.
Ooje l'emecha keta iphe nnajiuphu
g'ịnvwu iya ketarụ.
- ³ Ite bę e gude eghe
mkpola-ochaa egheghe.
E gude oku ahụ
mkpola-ododo ama.
Obenu l'ọo Chipfu bụ onye
ahuje obu amadụ ama.
- ⁴ Onye eme ejio-ememe angabeje
nchi l'ogbogboromonu,
epfu ejio epfupfu.
Onye adzue ụka nodu
angabeje nchi l'ire,
epfu tephutuphutuphu.
- ⁵ Onye achị onye ụkpa ọchi;
bukwa Chileke,
meru iya nụ bę ooko ọn.
- Onye ete ęswa ekpu eze
iphe-ehuka, byaru nwibe
iya bę ta adukwa g'e meru
g'a ta hụ iya ahụhụ iya.
- ⁶ Enweru ụnwu nwanwa bę bụ
okpu-eze,
e kpuberu onye-ishi-ewó.
Teme nna bukwanyi iphe,
ụnwegirima gude
eku onwophe.
- ⁷ Onye egomunggo swehuru te
epfujedu opfu,
nweru ishi.
Nokwapho g'onye bụ ishi
agbaduru g'o tụ-phuje ire.
- ⁸ Uphalazu dù gę mkpuma,

- vu oke aswa l'ehu onye
 anuje iya nụ; k'ophu bụ:
 ọ -ghaa ekiya-a bụ ụpete;
 ọ -ghaa ekiya-a bụ ụpete.
- ⁹ Onye aguje nvụ l'atüpya,
 a tüpyaru iya bụ n-yemobu
 bẹ ookutse.
 Obenu l'onye akpatsu opfu
 akpatsu bụ ndu eeshishi
 ọnụ à ike bẹ oobukahuje.
- ¹⁰ A -baarụ onye iphe edoje
 ẹnya ree mba bẹ
 oorwuje iya l'ehu;
 eme l'ọnụ echachi ụkporo
 ise, e chiru omata.
- ¹¹ Onye ejio-ememe buepho
 iphe, oophubeje iphu
 ememe bụ eme iphe,
 a sụru g'o to meshi.
 Ole onye-ozi, ta aphujedu
 obu-imemini e-mechakwanaa
 bya ahụa ya ahụhụ.
- ¹² O kakwa mma lẹ ne oduma,
 a kütarụ ụnwụ iya fịru
 ngu l'uzo;
 eme l'i jepfuru ọmata l'eka
 oome eswe eswe.
- ¹³ O -bụrụ lẹ nemadzụ gude
 ejio-iphe pfua ụgwo iphe-oma,
 e meru iya bẹ ejio-iphe ta
 abyakpôdaa abvụ abvụbvụ
 l'ibe iya.
- ¹⁴ Awata aba mba dụ g'egbuha
 nggele, e gbuchiru
 egbuchi.
 Oo ya bụ lẹ-a; haa opfu teme
 ụswuo abata iya.
- ¹⁵ Aharụ onye ejio-iphe enge;
 yee anma onye
 pfuberekoto ikpe
 tükokwaru bụrụ eme ebyi
 l'iphu Chipfu.

16 ?Bụ urwu gụnu bẹ okpoga
barụ l'eka onye bụ ọmata;
eshinu mmamiphe ta
agụdu iya agụgu?

17 Ndu eshi ọnnyà eyeje
nwibe phẹ obu
mkpúrumkpuru.

Teme nwune bụru iphe,
e swiberu ngu iya bụ g'o
gbajeru ngu mkpu teke
iije iphe-ehuka.

18 Onye enwedu egomunggo
anajẹ nwibe iya
mkpalẹka;
bya eworu onwiya sụbe
l'itumo.

19 Onye yeru aswọ ụswø obu
bükwa iphe-eji bẹ o
yeru obu.

Onye wolinukarу egomunggo
iya imeli bụru
ola-liswi bẹ oole ẹnya iya.

20 Onye ọkpoma dù ejị bẹ k'oma
ta abyajékwaru.

Onye ire iya bụ ụgho jiru
iya nodu adabaje
l'iphe-ehuka.

21 Onye nwụtaru nwa nwoke;
ọ bụru ọmata bẹ aphụ
tsókwaru.

Ọphu ẹhu atsojedu nna,
egomunggo swehuru
nwa iya ụtso.

22 Obu, atsọ ụtso bụ ọkpobe
Ọbvụ.

Obenu l'obu agbabuhu emeje
g'okpu kpohu nkụ.

23 Onye ejo-iphe anatajẹ
uphalazu lẹ mpya;
k'ophu oo-me g'iphe,
pfuru oto dù nggòdogo
nggòdogo.

²⁴ Onye iphe edoje ẹnyá ree
bù mmamiphe bẹ́ oodobeje
l'egomunggo.

Obenu l'omata bẹ́ ẹnyá iya
ejerwuje eka igwe beru
alí beru.

²⁵ Omata abújeru aphụ́ tsoru
nna iya; bya abúru iphe,
atsọ ilu l'ehu nwanyị,
nwuru iya nụ.

²⁶ O tọ́ dükwa ree ere onye
adudu iphe,
o meru nre.

Ophu ọ́ dükwapho ree g'e
chia ndu-ishi iphe
l'ephe meru iphe,
pfuru ọto.

²⁷ Onye nweru egomunggo
epfuye opfu zee onu.
Teme onye obu-àgù búru
onye iphe edoje ẹnyá.

²⁸ Je akpaa l'onye eme eswe
bẹ́ eedobesujekwa l'ọ́
maru iphe mẹ́ ọ́ -búru
l'ọ́ nọ́ nwa
ngguingguji.

Teme a nodu edobesuje l'ọ́ bù
onye iphe edoje ẹnyá ree
mẹ́ ọ́ -búru l'oosedeje
ire iya.

18 ¹Onye akpa nkinyi iya
buepho iphe,
qonoduje acho bù iphe,
a-dúru iya le ree.

Teme okpobe mmamiphe
nodu eghuje iya eghu.

² Omata bẹ́ nkwamenyá ta
adujedu ree.

Iphe, atsoje iya ụtso bù g'o
pfu iphe, ee-me nụ.

³ Ejio-iphe -bya bẹ́ ntupya
anoduje etso iya.

- Teke iphe-iphere byaru;
 ekwe une etsokwaru iya
 pho.
- ⁴ Opfu, shi nemadzụ l'ọnụ
 abụjeru echi ogbu-mini.
 Obenu l'ishi eka mmamiphe
 futaru bę bę nggele,
 aso gborogboro.
- ⁵ O tọ dükwa ree;
 mbụ eme eyeru onye
 ejio-iphe.
 Ophu o dükwapho ree;
 mbụ anma onye adụdu iphe,
 o meru ikpe.
- ⁶ Iphe, ọmata pfutaru l'ọnụ
 bę yee ya emeje.
 Teme o bürü ọnụ iya ọbu bę
 oogudeje eku echachi
 oku.
- ⁷ Oo ọnụ ọmata emebyije iya.
 Teme ogbogboromọnụ iya
 bürü ónyà,
 e gude anmata ndzụ iya.
- ⁸ Asulasu anoduje atsọ ntumatu.
 Ọtukojie iphe, bụ ẹhu voo
 pfurupfuru.
- ⁹ Onye tụ-gberu eka l'ozi,
 ooje bę yee onye
 emebyishi
 iphe emebyishi bükwa
 nwune.
- ¹⁰ Ephä Chipfu bükwa ụlo-eli
 ephekerephe,
 shihuru dungudungu.
 Ndu pfüberekoto nödu
 agbabaję iya je anodu;
 o tọ duedu iphe-ọnuka,
 emekwadu phę nü.
- ¹¹ Uba onye nweru iphe bụ
 mkpükpu,
 o kpuru kpüşchia ya ike.
 Oo ya bụ igbulọ-ephekerephe,

- ẹphe doberu g'o
gbobeje g'ọ tọ dụ iphe,
e-me phẹ nụ.
- ¹² Amadụ bụ eku-onwonye
l'ime ọkpoma bẹ¹
Ọkpajeru vuru ụzo mẹ
ọ -bya l'ala l'iswi.
Ewoze onwonye ali
bükwanuru akwabẹ²
übvù bẹ oosetaje.
- ¹³ Onye teke anụmadu iphe,
eepfu;
o vuwaru ụzo tsẹe ya
ọnụ bẹ ọ bụ eme eswe
bya abükwaru iya
phọ eme iphe-iphere.
- ¹⁴ O kwa obu nemadzụ esedeje
ndzụ iya mẹ iphe nodu
eme iya.
Obenu l'obu korofụwa;
a taa nyaendu iya.
- ¹⁵ Onye iphe edoje ẹnya ree
bẹ bụ iya akajẹ amaru
iphe tekenteke.
Teme onye mmamiphe nodu
angabeje nchi g'ọ nụma iphe,
e-me g'ọ kabaa amaru
iphe.
- ¹⁶ Eme iphe-oma asujeru
onye eme iya nụ ụzo.
O nodu emeje iya g'o jerwua
iphu onye parụ eka.
- ¹⁷ Onye lanụ -vuru ụzo doo
edoo l'ọ dụ g'iswi dụ
iya mma jasürü onye k'ebọ
abya eyeahaa ọnụ.
- ¹⁸ Iphe, eese opfu bụ:
a -tụarị iya ido;
opfu alaa;
l'eegude nno gboo ndu
eseshi opfu ike.
- ¹⁹ Arwọ-butा nwune ngu,

i mesweru kakwa
 ęhuka eme l'alwụ ogu
 lwụta mkpükpu,
 kporu akpaa.

Teme opfu, gụ lẹ nwune
 ngu ese dükwa g'e
 gude ígwè kpaa öguzo
 yechia önü-ulo, a kpúshiru ike.

²⁰ Nemadzụ egudeje opfu-önü
 pfutaru onwiya iphe,
 e-ji iya ępho.

Ọ bụru iphe, shi iya
 l'ogbogboromonu
 bę oogudeje kpajia
 opfuru.

²¹ Ire tükokwaru ike kę ndzụ
 yee k'ọnwu chiru.

Ọ bụru ndu yeru iya obu e-ri
 mebyi, ọ mịtaru.

²² Onye acho nwanyi,
 ọo-lụ achökwa iphe,
 dù ree.

Onye ono abujekwaru onye
 dù Chipfu l'obu.

²³ Onye akpa nri anoduje
 arwọ g'a phụaru iya
 obu-imemini.

Obenu l'onye nweru iphe
 anoduje aba mba.

²⁴ Onye eshi igwerigwe
 ọnnyà e-mechakwaa laa l'iswi.

Obenu l'o nweru ęguru ọnnyà,
 akaję ngu anq ntse eme
 lẹ nwune ngu.

19 ¹Onye bụ onye akpa nri
 bya abụru onye ụta adudu
 lẹ ndzụ iya kakwa ree
 eme l'omata,
 eegudedu ire iya ęka.

² Ọ tọ dükwa ree lẹ nemadzụ
 bụ onye iphe ehe ihee
 ọphu o madụ iphe.

Ọzoo gẹ nemadzụ gude eme
egwegwa je eshiswee
uzo.

³ Eswe, amadụ eme
emebyijekwa ndzụ iya;
e -mechaa l'o woru iya
bobe Chipfu.

⁴ Eku -nọdu abya bẹ ọnyà
aduje igwe etso iya.
Obenu l'ükpa achikaje ọnyà.

⁵ Onye agba ekebe,
abudu (okpobe opfu bẹ ta
anahukwa g'o to je
iphe-ehuka iya.

Ophu onye adzujęe ụka aladu
mmanụ g'o to dụ iphe
e-me iya nụ.

⁶ Ikpoto nemadzụ anoduje
akpa ụzo g'ephe bürü
ndu dụ onye-ishii l'obu.

Teme onyemonye bürü
ọnyà onye emejeru
nemadzụ iphe-oma.

⁷ Onye akpa nri bẹ adukotaje
ndu ẹphe l'iya bụ ashị.
Nokwapho gẹ ndu ẹphe l'iya
eshi ọnyà anoduje
agbaru iya ọso.

Oonodujekpoo agba etso
phẹ arwọ phẹ g'ephe shiru;
ole ọ to dqedu onye ophu
qohuma.

⁸ Onye maru iphe eyeje onwiya
obu.

Teme ọ bürü onye iphe edoje
enya ree bẹ k'oma
etsoje.

⁹ Onye agba ekebe,
abudu (okpobe opfu bẹ ta
anahukwa g'o to je
iphe-ehuka iya.

Teme onye adzouvere ụka

- l'a-bükwaru ọla-l'iswi.
- 10 O kwa g'o tọ dudu nhamunha
 kẹ g'omata ri gwoogwoo
 bükwarupho g'o kabaa ejì
 g'ohu bụru onye-ishi
 ụnwu eze.
- 11 O kwa mmamiphe amadụ
 emeje g'o taru iphe nshi.
 O bükwarupho onwiya be
 ookutse mè e -mee ya iphe-ejì;
 ọphu o yeduru iya
 rọ onu.
- 12 Eze -wata aba mba be
 ọodujekwa g'eka oduma
 asụ ekiri.
 Obenu lè nemadzụ -dụ iya
 l'obu be ọoduje g'eka
 iji dashịru l'eli ẹswa.
- 13 Nwa, eme eswe bükwa
 ọla-l'iswi be ọ bụru
 nna iya.
 Nwanyị, anoduje abapheru
 ji iya mba dukwapho
 gẹ mini-odzeru,
 shi l'ẹswa-ulo ada
 paapaa.
- 14 Ulo yele ẹku onye eshijekwa
 l'onye nwe iya nụ sweru
 nwa iya.
 Obenu l'okpobe nwanyị bụ
 Chipfu be ooshije l'eka.
- 15 Ẹnyiru atuje oke mgbenya.
 O bụru onye eme ẹnyiru be
 egù emeje.
- 16 Onye emeje iphe,
 a sụru g'e meje bükwa
 ndzụ iya be ooche
 nche.
 Obenu l'onye iphemiphe,
 oome jiru ẹpho e-mechaa
 nwụhu.
- 17 Onye emeru ndu ụkpa

- iphe-oma bükwa
 Chipfu bẹ oojie ugwo.
 Teme ọ bụru Chipfu
 e-mechaa bua ya nggo
 iphe, o meru.
- ¹⁸ Hùje nwa ngu ahùhù;
 teke iile ẹnya l'ii-hùta
 iya iphe.
 B'ejekwa egude g'ooghu ngu
 l'ehu woru iya chigbua.
- ¹⁹ Ọ kwa onye obu-ọku
 bẹ obu-ọku iya ebutaje.
 I -dzqo ya lẹ nanụ;
 bẹ i dzojenu iya pho l'ozo.
- ²⁰ Nujeru nemadzụ opfu;
 ngabeje nchi nata iphe,
 aaloru ngu eka lẹ nchi iya;
 l'e -mechaa bẹ ịjì-bụru
 onye maru iphe.
- ²¹ Amadụ enwejekwaru ikpoto
 iphe,
 ọonoduje arị k'ememe;
 obenu l'oo ọphu
 Chipfu chíru dobe
 mefutaje.
- ²² Iphe, aguje egu l'ehu
 nemadzụ bükwa eme
 ree ya.
 Ọ kakwa ree lẹ nemadzụ
 bụ onye ụkpa eme l'oo bụ
 onye ntuphu-ire.
- ²³ Atsụ Chipfu ebvu edujeru
 amadụ duba lẹ ndzụ.
 Ọ bụru teke ọ dụ nno bẹ
 oojije onye ọbu ẹpho;
 ọphu ọ dudu ejo-iphe,
 erwuje onye ọbu l'ehu.
- ²⁴ Onye ẹnyiru abujeru;
 o -je etsuta nri;
 eka akwaa ya l'ochi.
 Ọ tọ dqedu ike apali iya
 eye l'ọnụ.

- ²⁵ I -chia onye mgbonu iphe;
 onye amazidu iphe egude
 iya nwuta iphe.
 Teke i baru onye iphe
 edoje enya ree mba;
 l'o gude iya kabaa amaru iphe.
- ²⁶ Onye ana nna iya nfu;
 bya achifuje ne iya
 bu iphe-iphere;
 bya aburu mkpatsu-aphu.
- ²⁷ Nwa mu; i -haa angabę
 nchi l'iphe, eesi ngu;
 l'i phua uzo amaru iphe.
- ²⁸ Onye agba ejio-ekebe achi
 iphe, pfuru oto ochi.
 Teme onu onye ejio-iphe
 buerupho ejio-ememe be
 qonoduje elwee kwagbu
 kwagbu.
- ²⁹ Ndu njio-opfu be e dobeakwaru
 iphe, ee-me phę edobe.
 E dobeakwapho echachi ala
 lokpurukpu ndu-eswe.

20 ¹Onye mgbonu be mee bu;
 mbu le mee, atsu atsutsu
 bukwa onye aba hanyihanyi.

Onye o duphuru uzo ta
 amakwa iphe.

² Ehu -wata eghu eze eghu
 be qodujekwa g'eka
 oduma asu ekiri.
 Onye kpatsukwanru iya iwe
 tephawaru ndzü iya.

³ Onye agbalaru opfu l'uzo be
 ubvù anodujekwa etso.

Obenu l'oo onye-eswe
 akwagebeje akwagebe
 aba mba.

⁴ Onye enyiru ta akojedu
 opfu teke aakoje iya.
 O -rwua l'akpakpa iya l'o
 wata arwo arwo;

- o to dudu iphe, oo-rwota.
- ⁵ Iphe, nemadzụ rịru dobe
l'okpoma dükwa g'o no
l'ogbu-mini.
- O buru onye iphe edoje
enya ree atsuta je iya.
- ⁶ Ndu dụ igwerigwe asuje
l'ephe nweru n-yemobu.
Ole ?bụ awe be ijumakwanu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru?
- ⁷ Onye pfuberekoto be ụta ta
adujedu l'iphemiphe,
oome.
- O -nochaa laa; ụnwu iya
aburu ndu a goru
ehu-utso nu.
- ⁸ Onye eze -nodu l'aba-eze iya
ekpe ikpe be o humaje
ejo-iphe hube
iya ama.
- ⁹ ?Bụ onye a-sụ l'obu duebe iya
sarísari;
le ya duebe ree ophu ya
teke meswee iphe-eji?
- ¹⁰ E -gude iphe-ughoshi gude
atụ ेrwa iphe;
ozoo atụ ogologo iya
bukotaephō ebyi l'enya
Chipfu.
- ¹¹ Oo umere nwa atuje ọnu iya.
Oomeje g'a maru ?umere
iya guru egugu bya
apfuru nhamunha?
- ¹² Nchi, anụ iphe; yee enya,
aphụ ụzo
bụ Chipfu tukorū iya mee.
- ¹³ Gẹ mgbènya ta atsonukajekwa
ngu ụtso;
ođumeka be ji-kpakwa nri.
Nwujeru enya;
humá l'ii-nweru nri

- nweru k'etsutsu iya.
- ¹⁴ Onye azụ aswa asuje l'aswa,
 o ozu renükaru ire.
Ole o -tugbuepho l'o gude
 iphe ọbu,
 o zuru ọbu kuahaa onwiya.
- ¹⁵ Mkpola-ododo dụ; mkpuma,
 oke aswa dụ tuko
 ekameka.
Obenu l'ọnụ, epfu opfu,
 egoshi mmamiphe
 bükwa ọ-dụ-uko-lẹ-mba.
- ¹⁶ Nemadzụ -sụ l'ọqo onye o
 madụ bẹ ya a-noduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.
Gudeshikwaa ya mẹ o -bụru
 onye ọhozo bẹ o nọru
 l'itumo ọbu.
- ¹⁷ Nri, a kparụ l'ugho atsoje ụtso
 mẹ a -nodu eri iya.
Ole e -mechaephō;
 ọnụ abụru onye riru
 iya nụ ejirija.
- ¹⁸ I -nodu achị idzu iphe, ii-me;
 kpajeadà ishi.
Teke ijiba eje ọgu;
 kpaada ishi g'e goshi ngu
 g'ii-me iya.
- ¹⁹ Onye asụ asulasa l'edoje
 iphe, a sụru iya g'o to
 dükwa onye oo-doru
 iya.
Ọo ya bụ; i -huma onye
 phenükaru opfu;
 kparụ iya l'aphara.
- ²⁰ Onye ephu nna iya;
 o ozo ne iya iphu bẹ ọku,
 o gütarụ a-nahükwa iya
 nyiḥu l'echi abalị-ishi.
- ²¹ Eku, a kparụ lę gburugburu
 ta abükwaru onye
 kparụ iya nụ iphe-ọma

- l'ikpazu iya.
- ²² B'asükwa l'qo gübuedua l'a-pfụ
nemadzụ ụgwo iphe-eji,
o meru ngu.
Nodu kwabęru Chipfu;
l'qo ya a-dzọ ngu.
- ²³ Ndu gude iphe-ughoshi gude
atụ ेrwa iphe bükwa
ebyi bę ephe eme
ekpu Chipfu.
Mbụ l'egude iphe-eregede atụ
erwa iphe ta adudu iya ree.
- ²⁴ Eshinu ọ bụ Chipfu anoduje
akpo-ziru nemadzụ ụzo;
?denu gę nemadzụ
e-shi mee g'uzo iya doo
ya ẹnya?
- ²⁵ O bükwa agbaru onwonye
ónyà mę nemadzụ dobe
iphe iche sụ l'qo bụ kę
Chileke l'ebé ọ rị iya ariri.
E -mecha; ọ taaha onwiya
ụta iphe ono,
o riburu nte iya ono.
- ²⁶ Onye eze, maru iphe
aphuchaje ọha iya
g'onye aphucha ęswa ereshi
shi nno hɔshia ndu
ejo-iphe;
bya egude iphe, e gude
echi ereshi chia phę
pyakapyaka.
- ²⁷ Obu nemadzụ bükwa iya bụ
oku oroku Chipfu.
Oogudeje iya avofutagbaa
iphemiphe, dù nemadzụ
l'ime.
- ²⁸ Onye eze, yeru ndu ọ bụ eze
phę obu bya apfube ire iya
qto l'iphu phę ta adukwa
iphe-onuka,
emeje iya nụ.

Ọ bürü n-yemobu emeje
g'aba-eze iya ono
shihu dungudungu.

²⁹ Iphe, ụnwokorobyá gude etu
onwophe ẹpha bükwa
ike phe.

Ewó, dù l'ishi bükwanuru
iphe, ogerenya gude
egbu nwijinwii.

³⁰ O kwa eka-nchị yee echibashi
ónyá l'ehu bé eegudeje
safu ejo-ememe;
mbụ l'ọo gbabugbabu bé
e gude edozi ime
okpoma amadụ.

21 ¹Okpoma onye eze
bükwa nggele, nō l'eka Chipfu,
bu eka Chipfu sru g'o
soru shia bé ooshije.

² Iphemiphe, nemadzụ eme
apfujeru nhamunha
l'anya onye obu.

Obenu l'ọo Chipfu maru obu
onyemonye.

³ Eme iphe, dù ree bya apfuru
nhamunha bé Chipfu
kakwa anata eme l'egweru
ngweja nü iya.

⁴ Ekobe enya l'eli waa ekunuka
onwonye; mbụ ororo,
ndu ejo-iphe
atụ bükotakwa iphe-eji
l'iphu Chipfu.

⁵ Iphe, onye akanya chiru idzu
ememe bé eeritaje urwu.

Nokwapho g'achi iphe ọku
atuje ụkpa.

⁶ Eku, a kparu lę
tuphutuphutuphu ta
adudu g'ono-bejeru
loophukashihu.

Teme ndu akpa eku l'uzo,

- dụ nno bụ ọnwụ
bẹ ẹphe acho.
- ⁷ Oo ẹhuka ẹhuka,
ndu ejo-iphe eme bẹ⁸
e-kpofu phẹ ekpofu.
Kele ephe jikaru eme iphe,
pfuru nhamụnha.
- ⁸ Ndu ejo-iphe bẹ anọduje eshi
uzo, apfuduru-oto.
Obenu l'umere onye iswi
dụ mma apfujeru
nhamụnha.
- ⁹ O kakwa ree g'i kwata je
eburu lẹ mgborulo
eme lẹ gụ lẹ nwanyị,
anọduje abaphe mba
tekenteke bu l'ulo.
- ¹⁰ Obu onye ejo-iphe buepho
ejo-iphe anọduje evu
iya evuvu ememe.
Ophu oophujeduru ndu
ephe l'iya bu obutobu
obu-imemini.
- ¹¹ A -hụa onye mgbonu ahụhụ;
onye amazidu iphe
egude iya nwụta iphe.
Teke i kpọ-ziru onye maru
iphe ụzo;
yebeduwa l'onwiya egude
iya kabaa amaru iphe.
- ¹² Onye ono, pfuberekoto ono
tübekwaru nvø l'iphe,
oo-me ụlo ndu ejo-iphe.
Mbụ l'oopalitaje phẹ tịa gbaa;
ephe abụru mkpurupyata.
- ¹³ Onye tsuchiru nchị gẹ ya ta
nụma olu-ekwa onye ụkpa
l'a-ranaa nkiya ujiku lanụ;
ọ tọ dudu onye angaru
iya nchị.
- ¹⁴ Iphe-oma, e meru lẹ mpya
egboje ẹhu-eghu.

- Teme ụphalazu, a phabęru
 l'ewe nü nodu
 echinyijekwapho oke
 ehu-eghu.
- ¹⁵ E -kpee ikpe, pfuru ọto
 bę ọotsoje ndu
 pfuberekoto ụtso.
 O nodu eyejekwanụ ndu
 ejo-iphe ebvu.
- ¹⁶ Onye lekeberu ẹnya haa eshi
 ụzo nkwanmenya je
 eshia ụzo ọzo
 bụ ẹka oojeje atụtu unme
 bụ l'eka ụnwu maa tịru
 ndzukọ.
- ¹⁷ Onye yeru obu l'emereeme
 l'e-mechaa kpaa nri.
 Ophu onye yenükaru obu lę
 męc yee manu abyadụ
 abụru onye nweru iphe.
- ¹⁸ Ndu ejo-iphe l'alaję l'ochi ndu
 pfuberekoto.
 Nokwapho gę ndu e gudedu
 ire phę ẹka adabajeru
 ndu obu phę guru
 ịphóró.
- ¹⁹ O kakwa ree g'i kwata je
 eburu l'echięgu
 eme l'iilu nwanyị, gụ l'iya bụ;
 ehu nodu anoduje eghu
 iya eghu;
 ọ nodu anoduje abaphe
 mba tekenteke.
- ²⁰ L'ulo onye maru iphe bę
 eenwejeru mkpuru,
 ọkpobe nri dù mę
 ọkpobe manu.
 Obenu l'omata atukoje iphe,
 o nweru rifu.
- ²¹ Onye achị nta apfubekoto
 yee nta n-yemobu
 l'achötaje ndzụ.

- L'ookpaa ęku bya abụru onye
akwabę ùbvù.
- 22 Onye maru iphe bę aduje ike
tsoo mkpukpu onye
ike ogu;
kwatsushia akpaa akpaa,
ęphe kpö-pheru
onwophe dakobe.
- 23 Onye eche ọnń iya nche bya
eche ire iya nche
bę ezechujeru ola-l'iswi.
- 24 Onye eku onwiya bya etse
etsetse bę ępha iya bụ
onye mgbonu.
Onye ono bę umere iya
l'ophu abükotajeru
eku-onwonye
eku-onwonye.
- 25 O kwa iphe, agụ onye ęnyiru
egbuje iya;
kélé ęka iya ęphenebo te
ekwedu eje ozi.
- 26 Mbóku-mbóku bụ iphe,
anoduje agụ iya nụ bụ
g'ọ kabaa enweru iphe.
Obenu l'onye pfüberekoto
emeje iphe-oma mia
ya ęnya.
- 27 Ngweja, onye ejio-iphe
egwe bükwa ębyi bę
qonoduje eme.
Ophu ọ buro onye eje epfu
k'ophu o gude ejio
egomunggo bya
egweeru iya.
- 28 Onye agba ekebe,
abụdu ọkpobe opfu
a-bükwaru ola-l'iswi.
Teme onye ngaberu iya nchi
bę ee-mebyishikwa jasụ
l'ojejoje.
- 29 Onye ejio-iphe bę

agbanwübeje iphu
eħuka eħuka.

Obenu l'onye obu iya għuru
iħphoró l'emeje g'uzo iya
ngħuru angħru.

³⁰ O tő dükwa mmamiphe;
ożoo iphe edo ənya;
ożoo idzu, aachħi aħiħi,
aa-su l'qo g'e mee ya
mebata Chipfu.

³¹ Inya bū iphe, e meru iya
kwabēru bū mboku
eje əgu.

Obenu l'onye bū iya bū l'e
mekpee l'əgu əbu
bū Chipfu.

22 ¹Okpobe əpha kakwa ree
ahata eme l'enweru iphe,
paru eka.

Teme eme odoo ka
mkpola-əchaa yele
mkpola-ododo ree.

² Iphe lanu, dū l'əhu
onye nweru iphe bya adu
l'əhu onye akpa nri
bū l'qo Chipfu mekotaru
ephenebo.

³ Onye nweru egomunggo
ahumaje iphe, bū əjo-ememe
domia onwiya.

Obenu onye amazidu iphe
anodu jeephoe jemixx
dukuu g'ooje jeye l'odalahu
l'iphe-eħuka, no iya nu.

⁴ Ewoze onwonye ali yee atsu
Chipfu ebvu l'emeje
g'e nweru iphe;
teme ə nodu emeje g'a
kwabę amadu ùbvù bya
emekwapho g'e nweru ndzu.

⁵ Iphe, a toru l'uzo, onye
əjo-iphe eshi bükwa

- óbvú yele ónyà.
 Obenu l'onye eche ndzü
 iya nche bę anoduje
 iphemiphe ono üzanya.
- ⁶ Zia nwata ụzo, gbaru iya
 l'eshishi.
 O -buerupho ogerena;
 o tọ byadu aha iya ahaha.
- ⁷ Oo onye nweru iphe abujeru
 ishi onye akpa nri.
 Teme o bụru onye ji ugwo
 abujeru onye-ozi onye
 o jitarụ iya.
- ⁸ Onye akụ eme ejio-iphe
 g'akpuru iphe bę bę iphe,
 oñonoduje awoko bę iphe-eji.
 Teme mgboror ęhu-eghu,
 o pa e-mechaa darwua alị.
- ⁹ Onye eme iphe-oma shii bę
 aa-goru ɔnu-oma nụ;
 kélé owojeru nri iya
 ekeru ndu ükpa.
- ¹⁰ A -chia onye mgbonu;
 opfu alaa.
- ¹¹ Onye yeru ɔkpoma charachara
 obu;
 teme opfu iya nodu aduje
 bęlebele bę e-shita onye
 eze ɔnyà.
- ¹² Chipfu anoduje eleta ẹnya g'o
 tọ dù iphe, e-me onye
 maru iphe.
 Obenu l'opfu onye eegudedu
 ire iya eka bę oomeje
 g'o tọ dù iphe, ọo-bę.
- ¹³ Onye ẹnyiru asuje:
 “Tuswekwa! Oduma
 nökwa l'uzo!
 Oo-gbukwa mu mę mu lụfu
 gbororo!”
- ¹⁴ Ọnu nwanyị ovuɔba bükwa
 iduma, dù wukirima.

Ọ bụru onye Chipfu atukoshi
oke ehu-eghu iya
a-daba iya.

¹⁵ Eme eswe swekôkwaru
onwiya nôdu l'okpoma
nwatanshiji.

Ọ bụru ęchachi, e gude ahù
iya ahùhù l'a-chị-mihu
iya g'o tọ duhe iya.

¹⁶ Onye eme onye ụkpa ewere
gẹ ya a-ka enweru iphe;
yele onye anoduje anụ
ndu nweru iphe iphe;
e-mechaa tuko bụru
ndu ụkpa.

**Akpuru opfu ụkporo l'iri,
shi l'ọnụ ndu maru iphe**

¹⁷ Ngabé nchị nüma olu-opfu
ndu maru iphe.

L'i woru ọkpoma ngu kpotoru
ye l'iphe, mu ezi.

¹⁸ Noo kele ọo-dürü ngu lẹ ree
mẹ i woru iya dobe l'ime
okpoma ngu.

Lị kpukwaru iya pho l'ọnụ
tekentekē.

¹⁹ Ọ ya bụ k'ophu ji-kporu obu
yeru Chipfu.

Ọ kwa mu ezi gụbedua
gędegede iphe ntanụ.

²⁰ Etu etu ọbu, mu ezi ọbu bę
mu dekwaru edede l'ékwo
deta iya ụkporo l'iri;
mbụ akpuru-opfu,
l'agba amadụ unme;
teme ọ bụru opfu, bụ:
i -mee ya l'ọ dürü ngu
lẹ ree.

²¹ Ọ bụ opfu, mu pfuru gude zia
ngu ọkpobe opfu;
yee opfu, gbaru k'adakobe;

- k'ophu ii-maru ọkpobe ọnụ,
ii-yeru onye ziru ngu nụ.
- ²² B'anakwa onye ükpa nwophu
o nweru opfu l'o tọ dudu
g'o d'u iya.
Ophu i gwekwa onye iphe-ehuka
byaru arakabya l'ulo-ikpe.
- ²³ Kéle Chipfu e-mechakwaa
gbaaru phē ọdzori;
gude ndu ono,
shi ana phē nfụ ono nalata
phē nfụ nkephe.
- ²⁴ Gẹ gụ l'onye obu-oku te
eshikwa onyà.
Ophu unu l'onye ẹhu eghuje
eghu egwegwa
aswíkwa ọswi.
- ²⁵ O -dumeka bẹ ii-nwukwa
eka iya; l'i je adalahụ l'iphe,
i gbaduru enya iya.
- ²⁶ B'abukwaru onye eyeje eka
l'eye iphe l'itumo.
Ọzoo onye anaję oji-ugwo
mkpalẹka;
- ²⁷ kẹle i nwedu iphe,
ii-gude pfua ya;
bẹ aa-pachakwa paa iphe,
i zeje azee.
- ²⁸ Ta aphofukwa mkpuma
ndiche unu phē gude
kpaa oke ali.
- ²⁹ I -humakpoo onye chiru upfu
yee l'ozi, ooje ejeshi iya ike;
maerupho l'oo-mecha jeeru
ndu eze ozi.
O too jeduru ndu aamadụ
ephə phē ozi.
- 23** ¹ Unu l'onye bụ ishi -tuko
nodu abya erigba nri;
makwarụ egube onye gụ l'iya no.
- ² Wokwaru mma dabe
onwongu l'ekpiri me

- i -buru onye ekpiri.
- ³ B'aphukwaru nri,
 oñonu ngu kpaakpaakpaa;
 kele nri ono bukwa nri
 óhutama.
- ⁴ B'emebyishikwa onwongu le
 g'ii-me nweru iphe.
Makwaru iphe jetajé ghaa
 enya.
- ⁵ Kele éku abujekwaru:
 a -bya aji enya birimu
 l'ø buwaru phuchamu.
Ephe asashichaa ébà g'ugo
 phehuchaa pheba
 l'akpaminigwe.
- ⁶ B'erijekwa nri, onye ûswara
 shiru; mbu g'eguru iphe,
 o shiru ta agujekwa ngu egu;
- ⁷ kele o kwa g'oriri,
 du iya bu g'o gbaru.
Oo-ngukpokwaru ngu nri
 sü ngu: "Riarø nri!
 Nggero ngua!"
Ole iphe ono, oopfu ono bę
 oopfukqota l'eli onu.
- ⁸ I -ria ya bę ij-gbokwa
 nwophu i riru.
Ajaja, i jaru iya aburu ngu
 ola-liswi.
- ⁹ B'epfujekwa opfu yeru qmata;
 kele oo-wokwaru
 mmamiphe ono,
 shi ngu l'önü ono nmaa
 phulaphula.
- ¹⁰ Ta aphofukwa mfpuma,
 a kpöberu e -shi lę
 ndiche gude kpaa
 oke ali.
Ophu i gbuswetakwa ókè
 bahü l'alí onye nna
 iya anqedu;
- ¹¹ kele onye agbaru iya mkpu

- shihunükakwaru ike.
 O je l'e-mechakwaa gbaaru
 iya ɔdzori.
- ¹² Ngabeje nchị nwụta iphe,
 eezi ngu.
 Mbụ-a; wojeru nchị gboberu
 opfu onye maru iphe.
- ¹³ B'ahakwa ahị nwata ahịhị,
 gbaru iya nụ;
 l'ọ tọo nwụhukwa mẹ
 i chia ya iphe.
- ¹⁴ Chia ya rọ ęchachi dzotachia
 ndzụ iya g'ọ tọ la maa.
- ¹⁵ Nwa mu; iphe, e-me g'ehu
 tsọo mu ụtso
 bükwa l'i bụ onye maru
 iphe.
- ¹⁶ Mbụ l'ime obu mu bẹ ẹhu
 a-tsọ ntumatu
 mẹ ọnụ ngu -nodu epfuye-a
 iphe, pfuru nhamụnha.
- ¹⁷ B'ekwekwa g'i gude obu ngu
 koaharụ ndu iphe-eji
 okophoo.
 Iphe, a-noduje evu ngu
 evuvu bükwaaru
 atsụ Chipfu ebvu.
- ¹⁸ Noo l'i maru l'iphu a-dụru
 ngu lẹ ree.
 Ophu iphe ono, agụ ngu nụ
 ono ejedu mgbabirishi.
- ¹⁹ Ngabẹ nchị nwa mu;
 maru iphe.
 Woyeru obu dobe l'uzo,
 pfuru ọto.
- ²⁰ B'etsokwa ndu ngụnukaru mée;
 ọzoo ndu rinụkaru nri.
- ²¹ Kéle ndu ngụnukaru mée
 yee ndu erekpiri akpajékwa
 nri.
- Mbụ l'enýiru e-mechakwaa
 nmabẹ phẹ nkírika

ékwa.

²² Ngabéjeru nna ngu nchị;
mbụ onye ono,
bụ iya yero ime
ngu ono.

Ophu i sükwa lẹ ne ngu ta
adüedu iphe,
i guberu iya opfu l'ọ
bụwaa ọgerenya.

²³ Zúta ire-lanụ! Be repukwa
iya azụ!
Maru iphe! Bụru onye a hùru
àhùhù;
yee onye iphe
edoje ẹnya.

²⁴ Nna onye pfüberekoto bẹ ẹhu
atsuje ụtso shii.
Teme onye maru iphe nödu
aduje onye nwụru iya
nụ ree.

²⁵ Gẹ nna ngu yee ne ngu
tekwaa ẹswa ẹhu ngu!
Mbụ-a; g'onye ono,
hùru mgbụ ngu ono
tekwaa ebvu ẹhu ngu!

²⁶ Nwa mu; woruro ọkpoma
ngu nụ mu!
G'onya dñu ngu l'iphemiphe,
mu eme.

²⁷ Kele nwanyị-ovuoba bükwa
iduma,
dalahùru tukirima.
Nwanyị, eme ejị bürü obvu,
turu enu omilomi.

²⁸ O kwa gẹ ndu abalidebvу
akwabéjeru nemadzụ
l'egbudu-a bụ
g'oonoduje kwabę.
Teme o nödu emeje gẹ ndu
e gudedu ire phę ęka
paa igwerigwe
l'echilabọ ụnwu-eliphe.

29 ?Bụ onye bụ onye a tịru
 onu?

?Bụ onye anoduje agụ aphi?

?Bụ onye esephe opfu opfu?

?Bụ onye epfuphe l'e mee ya
 ophuu mee ya ophuu?

?Bụ onye bẹ eemekajẹ
 iphe-eheni?

?Bụ onye bẹ ẹnya eke
 meemee?

30 O ndu anije eriri
 nggeringge lę mée.

Ndu etsojeru aghaphe acho
 mée, a gwagheru
 agwaghe.

31 Te elejekwa mée ẹnya teke
 ooke uswe-uswe;
 teke ọta kpítikpiti l'okoro,
 e yeru iya;
 teke ọ toru nwéhu alwa
 kpétee.

32 E -mechaa bẹ ọtaje eru
 g'agwo.

Eru iya nōdu ereje ire
 g'eru ogiji.

33 Noo teke ẹnya ngu a-wata
 ahụma iphe, dù ọdige.
 Egomunggo ngu awata arị
 iphe, gbachịru ẹnya.

34 Noo teke ji-dụ g'onye zé azee
 l'echilabọ eze-ẹnyimu;
 mbụ g'onye zé l'eli iphe,
 e bvuberu l'eli
 ugbo-mini.

35 Lị wata ara sụ: "Ephe
 etsugbaa mu-o!
 Ole e te mekakwaru
 mu iphe.
 Ephe etsukwa mu otsukputu;
 ole o to rwudu mu l'ehu.
 Bụ teke ole bẹ mu
 a-gbalihukpọ?

Mu -gbeshi bę mu a-watakwa
acho mée զո.”

24 ¹B'ekokwaru ndu anoduje
eme ejo-ememe okophoo!
G'ogbo phę b'agujekwa ngu
egu etsotsotso!

² Kele obu phę anoduje achị
idzu mkpamęhu.

Ọ buerupho eme opfu bę
ephe egudeje ọnụ phę
achị idzu iya.

³ Ọ mmamiphe bę eegudeje
akpụ ulo.

Ọ bürü nkwamenya bę eegudeje
mee ya g'o shihu ike.

⁴ Ọ bürü egomunggo bę eegudeje
dozia ọma-ulo iya;
chịru ngwa-ulo, ere ire;
teme ọ nodu ama mma
gude dozia ya.

⁵ Onye maru iphe bę ike
dükwa shii.

Onye nweru egomunggo
nodu anoduje anwụta
iphe tekenteke.

⁶ I -nodu abya eje ọgu bę onye
ii-nodu ele ẹnya iya bụ
onye e-goshi ngu iphe,
ii-me.

Teke ọ dükwanu ngu g'i
mekpee ndu unu
l'ephe alwụ ọgu;
ndu ii-nodu ele ẹnya phę
aburu ndu a-nodu
akpọ-ziru ngu զո.

⁷ Mmamiphe panukakwaru
phengara l'ehu
onye-eswe.

O -jee l'eka e dzuru opfu
l'edupfu;
o to nweduru ọnụ-opfu.

⁸ Onye anoduje achị idzu

- ęjo-iphe tekenteke
bę aa-sụ l'ọ bụ onye
eregede.
- ⁹ Achị idzu eme eswe bụ iphe-eji.
Ophu onye mgboṇu adujedu
ndiphe ree.
- ¹⁰ Ike -adụdu ngu teke iije
iphe-ehuka bę ị dukwa
arwụhu ọkpobe adụdu.
- ¹¹ Dzotanu ndu a kpụ eje
egbugbu.
Sephunu phę azụ;
mbụ ndu ono l'akpọ
galagala eje ala l'ěka
aa-phụ phę térii ono.
- ¹² Teke ị sụru: “?Anyi
makwanụrụ iphe,
eme nụ?”
bę onye ono, enyoje obu
nemadzụ ono manarụ-a
iphe, iime.
Onye ono, bụ iya edozi ndzụ
ngu ono manurupho iphe,
eme nụ.
- Ọ buru iya e-mechaa pfua
onyemonye ụgwo g'iphe,
o meru gbaru.
- ¹³ Rije manụ-enciónwu; nwa mu;
kele ọ dù ree.
Mbụ lę manụ-ençãowu,
e metaru l'ebakala-ençãowu
a-tsọ ngu ụtso l'ọnụ
shingushingu.
- ¹⁴ Makwarupho lę mmamiphe
dù ree lę ndzụ ngu.
I'-maru iphe bę obunggo
dukwaru ngu iya.
Ophu iphe ono, agụ ngu nụ
ono ejedụ mgbabirishi.
- ¹⁵ Sụ-a; gube onye ęjo-iphe;
b'ejekwa ibe onye
pfüberekoto je

- akwageberu iya;
 ọphu i jekwa ibe iya je iya
 akwagwo!
- ¹⁶ Kele onye pfüberekoto -dakwaa
 iko mè o -daru ugbo ẹsaa;
 o gbalihujekwapho.
 Obenu l'onye ejio-iphe bụ
 ọla-l'iswi akwatsuje iya.
- ¹⁷ G'o to tsojekwa ngu ụtso
 l'onye opfu ngu daru.
 Ophu i tekwa ẹswa l'okpoma
 ngu l'upfu dürü iya.
- ¹⁸ Odumeka bẹ Chipfu
 a-nùmakwa ọchi ono
 iichi iya ono;
 l'o dù iya ejì;
 l'o parụ onye ono haa;
 o to duedu iphe,
 o mekwadụ iya.
- ¹⁹ G'iphe, eme l'ehu ndu
 eme ejio-ememe te
 erwujekwa ngu l'ehu.
 Ophu i kojekwaru ndu
 ejio-iphe okophoo.
- ²⁰ Kele onye ejio-ememe be e tee
 bukwa obunggo-oma.
 Teme oroku onye ejio-iphe je
 l'eme tsurikitiki.
- ²¹ Nwa mu; tsujekwa Chipfu
 ebvu;
 liitsukwapho
 onye eze ebvu.
 Ophu i tsokwa ndu
 ekwefujeru phè ike;
- ²² kele Chipfu yee onye eze
 ono bẹ e-mekwa
 g'ola-l'iswi tụ ngu l'upfu.
 ?Bụ onye maru gę mgbupya
 phè e-jeberu phè
 l'ehu?
- ²³ Ndu ọwa-a bükwapho opfu,
 shikwapho ndu

- mmamiphe l'ọnụ:
 Abọ nemadzụ ẹbo mẹ
 a -nodu ekpe ikpe ta
 adukwa ree.
- ²⁴ Mbụ l'onye sarụ ọnụ sụ
 onye-ikpe nmarụ l'ọ ya bẹ²⁴
 iswi dụ mma
 bẹ ee-phukwa iphu lẹ
 mkpükpu lẹ mkpükpu;
 teme ọhamoha ajikakota
 iya.
- ²⁵ Obenu l'ọo-duru ndu ono
 lẹ ree;
 mbụ ndu ekpeje ikpe nmaa
 ya onye o rwuberu.
 Ndu ono bẹ ee-kebe l'oma
 ọkpobe ekebe.
- ²⁶ Epfu ire-lanụ gude yee
 ọnụ l'opfu bükwa
 n-yemobu bẹ ọ bụ.
- ²⁷ Vukpoadaru ụzo jechaa ozi,
 duru ngu l'etezi;
 Lị bya ejeebekpoo ozi,
 duru ngu l'egu;
 teme lị watawaro akpụ
 ụlo ngu.
- ²⁸ Bagbakwaru nwibe ngu ekebe
 l'ebé ọ dụ iphe,
 o meru.
 Ophu i gudekwa ọnụ ngu ono
 duphua nemadzụ.
- ²⁹ Basükwa l'ii-melata iya iphe,
 o meru ngu;
 l'ii-pfụ nwoke ono ụgwo
 iphe, o meru.
- ³⁰ Mu ghatajéru eka onye
 ẹnyiru koro opfu.
 Mbụ lẹ mu jeru je eshisweta
 opfu-vayinu onye
 enwedu egomungo.
- ³¹ O tukoephoh ékameka fukota
 ẹwu-óbvú kẹ garawuu.

Teme ęswa mmanụ tuko opfu
 qbu nata.

Igbulọ mkpuma, e shi gude
 gbaa ya mgbabu
 dakashihuchawaa.

³² Mu bya awata arị iphe ono,
 mu hụmaru ono l'ime
 okpoma mu;
 bya egude iphe ono,
 mu hụmaru ono gude
 nwụta iphe.

³³ Lọ bụ: I -kua mgbenya
 nwanshii;
 mgbenya rwee ngu
 nwanshii.

Mbụ-a; i -chikobe eka
 nwanshii sụ g'i
 tuta unme;
³⁴ akpa nri afuaru ngu g'onye
 abalidebvụ byaru
 ibe iya.

Mbụ ejeka adue ngu pho
 g'onye nwoke ibe iya
 chi ngwogu bapfuta.

Etu ọzoba Sólomonu nmashigbaru.

25 ¹Ndu ọwa-a bugbakwaa
 etu etu ọzo, Sólomonu
 nmashiru.

Ndu deru iya l'ekwo bụ ndibe
 Hezekáya, eze ndu Jiuda.

² Edomi iphe edomi
 ekutse Chileke ekutse.
Obenu l'ophu ekutse ndu
 eze bụ avo iphe kota
 iya ọhu.

³ Oo g'igwe habe ephekerephe;
 o buru g'alị dụ-be omilomi
 bụ g'obu onye eze bụ-be
 iphe, a taa vo-rwudu
 avo-rwu.

⁴ Rwushia ेrwu le

- mkpola-ochaa húma l'onye
 akpú m kpola-ochaa
 nwewaru eguru iphe,
 oo-gude kpua iphe,
 ookpu.
- ⁵ Rwushia ndu ejo-iphe l'iphu
 onye eze húma l'aba-eze
 iya bę oo-gude
 apfubekoto mee g'o
 pfushia ike.
- ⁶ B'anodukwa l'iphu onye eze
 ekutse onwongu!
 Ophu i jekwa asugaru l'eka
 ndu oke-amadu kuru!
- ⁷ O kakwa ree l'oo ya sru
 ngu: "Gbeshi bya
 anodu leguru eka-a!"
 Eme l'o pfuru l'iphu
 oke-amadu mee ngu
 iphe-iphere.
- ⁸ B'egudekwa k'iphe,
 i húmaru l'enya keta qso
 jeshia l'ulo-ikpe.
 Lę-a; ?ii-mekwanu iya
 ime-agha l'ikpazu iya;
 mę e -mechaa;
 nemadzụ ibe ngu pfuru
 iphe-iphere kpua ngu?
- ⁹ Teke gụ lę nemadzụ
 ibe ngu atu igoligoli;
 b'ewokwaru iphe,
 nemadzụ pfuru ngu lę
 mpya woru rakaa araka.
- ¹⁰ Odumeka bę onye numaru
 iya nü e-mekwa ngu
 iphe-iphere.
 Ophu ejo epha,
 ii-vuta achihubaekwa
 achihu l'ehu ngu.
- ¹¹ Opfu, e pfuru l'o rwuberu iya
 du g'igopoto akpuru ụdara,
 a garu ye l'iyagba

- mkpola-ochaa.
- ¹² Mba, onye maru iphe abarụ
 onye angabeje nchi
 l'opfu, eepfuru iya
 bę dę g'iphe-nchi,
 e gude mkpola-ododo
 mee; ọzoo g'iphe ọzo,
 e gude akwa onwonye akwa,
 e gude ọkpobe
 mkpola-ododo mee.
- ¹³ Oo g'akamini-sunoo ejije
 oyi gua ẹhu egugu
 l'okpaji-a bụ gę nwozi,
 e gude ire iya eka eguje
 ẹhu ndu ziru iya ozi.
 Mbụ l'oomeje g'obu guzeta
 ndu nwe iya nụ.
- ¹⁴ Oo g'urwukpu,
 rwuru erwurwu
 zia pherephere;
 ọphu oodzeeduru
 mini dụ; bụ gę nwoke,
 eku onwiya lę ya
 emeje iphe-ọma,
 o to mejedu dụ.
- ¹⁵ O kwa nshirima l'e-me
 g'onye-ishi mee iphe,
 o shidu kwe lę ya e-me.
 Mbụ l'ire, atụ gwęlegwele
 egbujiekwa ọkpu.
- ¹⁶ I -humá manụ-ènwu;
 ritakwa iya l'okiya.
 I -rinuka iya lị gbọ ya.
- ¹⁷ Jeta ibe nemadzụ ibe ngu
 l'ahumá.
 I -jenuka iya lị dụ iya ashị.
- ¹⁸ Oo gę mgboro,
 emeje ẹhuka-a;
 ọzoo ogu-echi;
 ọzoo apfụ;
 noo g'oduje;
 mbụ nwoke agba ekebe

- lẹ nemadzụ ibiya
 meru iphe, o meduru.
 19 Adakobe onye eegudedu ire
 iya ἑka teke iphe atsụ
 nemadzụ l'ehu dükwa
 g'onye eme g'o taa
 iphe l'eze, eme iya
 rikwo rikwo;
 Ọzoo onye eniyeni,
 eme g'o jee ije l'okpa,
 nwụhuru iya anwụhu.
 20 Agụ ebvu eyeru onye
 okpoma dù ejị dù g'e
 yefuru iya uwe
 gbabę iya ἑhu ọto
 l'eka oyi atsụ iya.
 Ọ dù gę mée-veniga,
 e woru wụa l'eli Ọkanwa.
 21 Teke ọ bụ l'onye opfu dùru
 gụ l'iya bę ęgu agụ;
 nụ iya nri g'o ria.
 Teke ęgu mini agụ iya;
 chɔoru iya mini
 g'o ngua;
 22 lẹ teke iime nno
 bę bụ iphere bę iimeta
 ekpu iya l'ishi;
 iphe ono ahụa ya
 oku l'ehu.
 Ọzo bụ lẹ Chipfu e-bu
 gübedula nggo.
 23 Ọo gę pherephere,
 shi l'isheli ezitsutaje
 mini-a;
 nokwapho gę nvu-azụ
 akpatajẹ adzụ iphu.
 24 Ọ kakwa ree g'i kwata je
 eburu lẹ mkpotsu-ulo
 eme l'i lụ nwanyị,
 gụ l'iya bu;
 ọ nođu anoduje
 abaphe mba

mbóku-mbóku.

²⁵ Qo gẹ mini, ejí oyí eguzetajé
obú onye mini agú-a
bú g'ozí-oma,
shi ụzenya emeje
okpoma onye e ziru iya.

²⁶ Onye pfüberekoto -parụ
onwiya haarụ onye ejo-iphe;
bẹ ọ dükwa g'ishi nggele,
a sworu ेrwu;
ọ dù g'obvu-mini,
a turwuru aturwu.

²⁷ O kwa g'o tọ dùdu ree
erinüka manu-ènwu
bükwapho g'o tọ
dükwapho ùbvù
l'ènya mè nemadzụ
gude èka eme g'a
kwabẹ iya ùbvù.

²⁸ Nemadzụ, ta adujedu
ike sede onwiya
dükwa gẹ mkpukpu,
e shi gude igbuló
kpụ-phee mgburugburu;
a nonyaa;
e tsukposhia ya.

26 ¹Akwabẹ ùbvù te
ekweduru onye-eswe.

O dù g'eka aka-mini-sunoo
l'ada l'ònànwu.

O dù g'eka igwe edze mini
teke emeta iphe e
meberu l'alị.

² Onu, a tñru onye adudu iphe,
o meru ta adükwa iphe,
oo-me onye ọbu.

O dükwa g'eka ogbe eme
péremu péremu
péremu;
ozoo g'eka agbëta ezi
swiiswiiswi.

³ Echachi bẹ eechije ịnyá;

- a nodu egudeje ọkpukpu
akpụ nkapfụ-igara.
- Nokwapho g'eeegudeje
mgboro echí
onye-eswe l'okpurukpu.
- ⁴ B'eyekwaru onye-eswe onu lẹ
mkpokoro opfu, oopfu.
- Odumeka bẹ gụ l'iya
a-tükökwa bürü ndu
eswe.
- ⁵ Yechikwaaru onye-eswe
onu ehlerukaehleruka lẹ
mkpokoro opfu,
o pfuru.
- Odumeka bẹ oo-dobesükwa
lẹ ya maru iphe.
- ⁶ Onye ezi onye-eswe ozi bụ
onwiya bẹ o ribushi ọkpa.
Teme o nodu akpataru
onwiya opfu.
- ⁷ Oo g'okpa atugbaa onye
eniyen iwkpalwakpa
bụ g'etu, onye eme eswe
anma atụ iwkpalwakpa.
- ⁸ Akwabẹ onye-eswe tibvù
dükwa g'eye mkpuma
lẹ rọbo.
- ⁹ Eka onye-eswe anma ẹtu
dükwa g'eka onye mẹe
atsụ akpa onwiya óbvú,
dzuru iya l'eka.
- ¹⁰ Onye ekuje onye-eswe;
ozoo onye aghata
aghata g'o jeeru iya
ozi dükwa g'onye ojogu,
egudeje apfụ iya meka
onyemonye iphe.
- ¹¹ Oo gẹ nkụta anwajẹ enwa
laphu azụ je erichaa
ya-a bụ g'onye eswe
abujeru: o -mechaa
rigbarigba lọ laphu azụ

- je emephu iya azu.
- 12 ?I h̄umaru onye ari l̄e ya
maru iphe?
- Onye ono b̄e onyeeme eswe
kaephō mma.
- 13 Onye enyiru s̄uru l'oduma
n̄o l̄e gbororo;
l'oduma tsoru gbororo
azō-phe.
- 14 Oo ḡe mgbo anoduje
aghaphu onwiya
l'ariwa-a b̄u g'onye
enyiru anoduje aghaphu
onwiya l'iphe-azee ya.
- 15 Onye enyiru abujeru:
o -jee etsuta ȣtara l'ophe;
eka akwaa ya l'ochi.
Enyiru te ekwedu iya g'o ye eka
l'önü.
- 16 Onye enyiru arije l̄e ya
maru iphe
maghata ȣmadzu ȣsaa,
maru eye ȣnu l'opfu.
- 17 Onye aghata aghata bya
ahūma eka aaswō ȣswo
bya eworu onwiya
chie ya dūkwa g'onye
h̄umaru nk̄ta bya aloṭa
iya l̄e nchi.
- 18 O kwa g'onye obvu eme,
agba apfū enwu ȣku
phoophoophoo bya
atū icheku-ȣku
phuuphuuphui;
- 19 b̄u g'ō dū mb̄u onye
meru nemadzū ibiya
mkpurukpuru-ēnya bya
emechaa bya asu iya
l̄o kwa ebvu b̄e ya
ebvukoshi iya.
- 20 Nk̄u -adudu l̄oku;
ȣku anyiḥu.

- Asulasu -adudu l'opfu;
 ʉswo anyihukwapho.
- 21 Oo g'icheku aphunwu
 oku-uzu;
 bya aburu gə nkụ
 aphunwu oku mmanụ
 bụ g'onye opfu aphanwuje
 opfu.
- 22 Asulasu anoduje atso ntumatu.
 Ootukoje iphe, bụ ehu vọ
 pfurupfuru.
- 23 Erengete opfu edomije
 okpoma mgbashi;
 egube nshi mkpol-a-ochaa
 etechije ite,
 a kpuru l'urwa-a.
- 24 Onye nemadzụ dù ashi
 egudeje opfu-önü
 domia onwiya.
 Ole o domiru ej-o-iphe
 l'ime okpoma iya.
- 25 O -nodu epfukpoo opfu,
 atsö ntumatu;
 b'eyekwaru iya önü;
 kele ej-o-ahuma,
 nö iya l'okpoma rwukwaru
 l'esaa.
- 26 Ashi, ndiphe dù iya bę
 oogudeje eregede
 domia.
 Ole ej-o-iphe, oome bę
 ee-mechaa tüs too
 l'edzudzu-oha.
- 27 Onye ebu iduma bụ iya
 e-mechaa daba iya.
 O bürü onye eswi mkpuma
 bę mkpuma
 ewephutaję azụ bya
 eswipyabę.
- 28 Onye atuphu ire bę akpoje
 ndu o mebyiru
 ehu ashi.

Teme ọnu, enwu opfu
enwunwu nodu
emebyije iphe emebyi.

27 ¹E kukwa onwongu kę
l'owa-a iphe, ii-me echele;
kele i tị madụ iphe,
mbọku e-wota.

² Haa g'onye ozo jaa ngu ajaja.

B'egudeshi ọnu ngu jaa
onwongu.

Haarụ iya onye ozo;
g'o tọ bushi gubedua
l'onwongu.

³ Mkpuma anyikwa erwa;
teme ejá bürü oke-ivu.

Obenu l'onye-eswe -kpatsu
ngu iwe bẹ ọ kakọta
iphe labo ono anyị
erwa.

⁴ Ehu-eghu te enwedu
obu-imemini;
ovuma nodu abyà ἐnari.

Obenu ?bu onye adu ike
apfuru l'iphu ijienya?

⁵ Mba, a baru nemadzụ lę
sagaa kakwa ree eme
l'eye obu,
e yeru lę mpya.

⁶ Onye gụ l'iya dụ l'opfu -nmaa
ngu akpa bükwa akpa
eregede bẹ ọ nmaru
ngu.

Obenu l'onyá, onye gụ l'iya
eshi ọnnyà gburu ngu
bẹ ntucha adudu.

⁷ Onye ẹpho jiru bẹ
manụ-ènwu
adujechakwaa ejí.

Obenu l'onye ẹgu agu bẹ
iphe,
atsq ilu atukojé atsocha
rēngurengu.

- ⁸ Onye gbeshiru l'ibe
 iya t̄ugbua bya akpaphuhu
 d̄ukwa ḡenu,
 shi l'epfune iya phelihu
 phefu bya ephuaha
 ụzo epfune iya ọbu.
- ⁹ Manụ eshi mkpô yee manụ
 isensu,
 emeje g'obu nōdu atso
 ụtso.
 Nokwapho g'akpô-zi ụzo,
 shi l'eka ɔnyà
 nemadzụ emeje;
 ęhu akpô-vohu iya.
- ¹⁰ B'ahakwa onye gụ l'iya eshi
 ɔnyà;
 yee onye yee nna ngu eshi
 ɔnyà.
 Ophu i gbakwarụ jeshia ibe
 nwune ngu nwoke mē
 ęjo iphe-ęhuka dapfuta
 ngu.
 Lobutobu ngu, nō ngu ntse
 kakwa ree eme lę
 nwune ngu,
 bu ngu ụzenya.
- ¹¹ Manụru iphe; nwa mu;
 menaa g'obu kpô-vohu mu;
 k'ophu mu e-yeje ọnou
 yeru onye anma mu
 phulaphula.
- ¹² Onye nweru egomunggo
 ahumaje iphe,
 bụ ęjo-ememe domia
 onwiya.
 Obenu l'onye amazidu iphe
 anodujeephoh ejehukuu
 dukuu g'ooje je ejee iphe-ęhuka,
 nō iya nụ.
- ¹³ Nemadzụ -sụ l'oo onye ọ madụ
 bę ya a-nōduru l'itumo;
 natakwa iya uwe iya.

- Gudeshikwaa ya mè o -bùru
 onye ọhozo bẹ o nòru
 l'itumo ọbu.
- ¹⁴ Amadụ -gbèshi lẹ
 nchi-abohu ara gbagbagba;
 l'eka oogo ọnụ-oma anụ
 obutobu iya bẹ ọo-dükwa
 g'o bụ iphù bẹ oophu iya.
- ¹⁵ Nwanyị, anoduje abapheru
 jí iya mba;
 dükwa gẹ mini-odzeru,
 atụ paapaa.
- ¹⁶ Egbogbo iya dükwapho
 g'onye egbo
 pherephere g'o to zihe.
 Ozoo g'onye gude eka
 egbobuta manu,
 alwa torotoro.
- ¹⁷ Oo g'ikpegiri abaje ígwè-a
 bụ g'amadụ abajeru
 ọkwenya nụ ibe iya.
- ¹⁸ Oo onye dzarụ oshi figu erije
 akpuru, o mitaru.
 O bùru onye eleta nnajịuphu
 iya enya bẹ ọokwabeje
 ùbvù.
- ¹⁹ Oo g'amadụ eleje enya le
 mini hụma onwiya iphu
 bụ g'okpoma amadụ
 egoshije ụgbugba iya.
- ²⁰ Epho te ejikwa alị-maa;
 ophu ẹpho ejidu alị
 ọla-l'iswi.
 Nokwapho g'ephō te ejijedu
 enya l'iphe, oohumaje.
- ²¹ Ite bẹ e gude eghe
 mkpola-ochaa egheghe.
 E gude ọku ahụ
 mkpola-ododo ama.
 Obenu l'amadụ bụ ajaja,
 aaja iya bẹ e gude ahụ
 iya ama.

- ²² O tọ dükwa m'obeta
 i tsua onye-eswe l'ikwe;
 mbụ gude ódzú gwee
 ya g'onye egwe ereshi;
 i tii mekwa g'o haa
 eme-eswe.
- ²³ Makwarụ l'i maru g'eku ngu
 gbaru ọkpobe amaru.
 Obu ngu adukwapho l'eka
 óka-eswi ngu dù.
- ²⁴ Kele iphe-enweru ta
 anojedu ojejoje.
 Ophu okpu-eze anojedu shi
 l'ogbo sweru ogbo
 l'ishi onye lanụ.
- ²⁵ E -kpofu akahụ ęswa,
 e shi gbutaru ęku ngu;
 o bya erwua irwu ọphúú;
 a bya eje l'eli úbvú je
 egbua ęswa ọphúú;
- ²⁶ ụnwu-atụru ngu anụaha
 ngu uwe eye l'ehu;
 iireaha eghu ngu gude ereta
 iphe, ii-gude zua ali.
- ²⁷ Ii-nweru erà-eghu dù shii,
 ii-gude azụ onwongu gụ
 lẹ ndibe ngu;
 gude iya azụ nwamgboko,
 gụ l'iya bu ebubu.
- 28** ¹ Onye ęjo-iphe anoduje
 agba ọso l'ebé adu onye
 achi iya nụ.
 Obenu l'onye pfüberekoto
 eshihuje obu ike
 g'oduma.
- ² Teke ndu bu lẹ mkpükpu dù
 njo bẹ ndu abujeru ishi
 phẹ aduje igwerigwe.
 Obenu l'onye maru iphe;
 mbụ onye iphe edoje
 ęnya -bụru ishi;
 l'ọnoo ọdu.

³ Onye akpa nri,
 anoduje eme ndu ụkpa
 ewere dükwa g'ochioku
 mini, tükoru iphe,
 a kuru l'opfu kpota.

⁴ Ndu jikaru eme iphe,
 a türü l'ekemu anoduje
 aja ndu ejo-iphe ajaja.

Obenu lę ndu eme iphe,
 a türü l'ekemu bụ
 ọgu bę ẹphe etso ndu
 ejo-iphe.

⁵ Ndu ejo-iphe bę iphe,
 pfürü nhamunha te
 edojedu ẹnya.

Obenu lę ndu acho g'ẹphe
 maru Chipfu bę
 oodoje ẹnya doghee ya
 edoghe.

⁶ Onye ụkpa, te emetajedu
 iphe ụta kakwa ree eme
 l'onye nweru iphe;
 ọphu o mejekwanụ iphe,
 pfürü ọto.

⁷ Nwa, emeje iphe,
 a türü l'ekemu bükwa nwa,
 maru iphe;
 obenu l'onye yee ndu
 erekiri aswị ọswi
 emetaję iphe-iphere
 kpube nna iya l'ishi.

⁸ Onye gude
 ụgwo-ọnwurunwa
 akpa ęku bükwa onye
 aphürü ndu ụkpa
 obu-imemini bę ọokpa
 ęku Ọbu edoberu.

⁹ Onye jikaru lę ya ta
 angabędu nchị l'ekemu
 bę mbükponu epfupfu,
 oopfu anụ Chileke
 adujechaa g'ọ bụ ębyi

- bé oome.
- ¹⁰ Onye dutaru onye obu iya
guru iphóró je eshiaha
ejo ụzo bùkwa l'ónyà ono,
o gbabérú l'onwiya ono
bé oo-daba.
Obenu l'onye ete emedu iphe,
aata iya ụta bé e-keta okiphe,
dụ ree.
- ¹¹ Onye nweru iphe;
edobesuje lè ya maru iphe.
Obenu l'onye bụ onye ụkpa;
iphe nodu edoje iya
enya enyovuje iya ime.
- ¹² Qobujeru; onye pfuberekoto
-nodu atu okoo;
ehu atso-dzuru
onyomonye ụtso.
Teke onye ejo-iphe nyibaru
l'okwa;
ụnwu-eliphe achøaha
eka ẹphe e-domi onwophe.
- ¹³ Onye edomi iphe-eji,
o meru edomi bé ta
awafujekwa awafu.
Obenu l'onye pfufutaru iphe,
o meru;
ophu o mebađuru iya
ozo bé aaphujeru
obu-imemini.
- ¹⁴ Ehu-ụtso bé a goru nụ onye
atsuje Chipfu ebvu.
Obenu l'onye ọkpoma kporu
gbengu adabajé l'eje
iphe-ehuka.
- ¹⁵ Onye ejo-iphe -bụru eze ndu
bụ ndu ụkpa;
bé o dükwa g'eka oduma
asụ ekiri;
ozoo g'eka agụ abya ẹnari.
- ¹⁶ Onye eze, dürü ndibe iya
ehuka te nwekwa

- egomunggo.
 Obenu l'onye, o dụ asị;
 mbụ ẹku, aakpa l'ugho
 bẹ a-nọ ndzụ ogologo.
- ¹⁷ Onye gburu ochi;
 ochi ono gude iya bẹ
 aghapheephə
 botorii jasụ l'o nwụihu.
 Ophu o dükwa onye
 a-gbaru iya mkpu.
- ¹⁸ Onye ụta adụdu lẹ ndzụ
 iya bẹ ta adukwua iphe,
 byaru eme iya nụ.
 Obenu l'onye ụzo iya gberu
 nggọ akpọ-kwofuje
 akpọ-kwofu daa.
- ¹⁹ Onye koro ali iya bẹ nri
 adujeru.
 Obenu l'onye etso iphe-mmanụ
 bẹ a-kpashị nri ike.
- ²⁰ Onye e gude ire iya eka
 bẹ ọnụ-oma iya a-dụ
 igwerigwe.
 Obenu l'onye enweru iphe
 agụnuka ęgu bẹ ọ tọ
 dükwa iphe,
 e-me g'a ta nụ iya chiipfuu.
- ²¹ Abọ nemadzụ ębo ta
 adukwua ree.
 Ole nemadzụ emeswejelę-a
 iphe l'opfu nri.
- ²² Onye ọkpoma mgbashị bẹ
 enweru iphe anoduje
 agụ ęgu.
 Ophu ọomajedu l'o-kpa-nri
 apfụ echera iya.
- ²³ Onye abarụ nemadzụ mba bẹ
 ee-mechaa ka emeru
 iphe-oma eme l'onye gude
 ire iya enwu opfu
 enwunwu.
- ²⁴ Onye ana nna iya ọzoo ne

- iya nfụ bya asụ l'o to
duduero ejị;
bẹ yee nwa mmebyi bükwa
iphe lanu.
- 25** Onye ughsoro akpalije
esemopfу.
Obenu l'onye kporu obu yeru
Chipfu bẹ oo-ka aduru
lę ree.
- 26** Onye kporu obu ye l'oriri
onwiya bụ onye
mmanu.
Obenu l'onye gude
egomunggo eme iphe
ta adudu iphe,
byaru eme iya nụ.
- 27** Onye anuje onye akpa nri
iphe bẹ ta adukwa iphe,
bya aduru iya uko.
Obenu l'onye ewofuje
enya g'o to huma ndu
ukpa bẹ aatuje ọnụ,
dụ igwerigwe.
- 28** Onye ejo-iphe -nyiba l'okwa;
ndiphe achọo ụzo domishia
onwophe.
Teke ndu ejo-iphe
lakwanürü l'iswi;
ndu pfuberekoto
aka shii eje.
- 29** ¹Onyeaabajeru mba
tekenteke;
o nodu emerø iphe,
oome bẹ a -bya
ajị enya birimu bẹ e
mebyishiwaru iya.
Ophu eemekotabaedu
iya emekota.
- ² Ndu pfuberekoto -nodu aka
shii eje bẹ ẹhu atsoje
ndiphe ụtso.
Teke onye ejo-iphe bụ ishi;

- ndiphe atsúahaa pfuu.
- ³ Onye yeru mmamiphe
obu emeje g'ehu tsø nna
iya uteso.
- Obenu l'onye yee
unwanyi-ukpara aswi
oswi anoduje eripyá
eku iya.
- ⁴ Onye eze, ekpeje ikpe,
pfuru qto emeje g'alí iya
pfuru pfushia ike.
- Obenu l'onye enya uphalazu
du alakashije iya
alakashi.
- ⁵ Onye enwuru nemadzú
ibiya opfu enwunwu bu
ugbu-egege be oogeru
iya g'o chie okpa.
- ⁶ Onye njo be iphe-eji,
oome anmajé iya g'ónyà.
- Obenu l'onye pfuberekoto
anoduje agu ebvu
ete eswa.
- ⁷ Onye pfuberekoto anoduje
ari g'eeme kpeeru onye
ukpa ikpe, pfuru qto.
- Obenu l'onye ejio-iphe be
egube iphe ono te
erwudu lehu.
- ⁸ Ndu mpfubyishi akpatajé
utsú le mkpukpu.
- Obenu le ndu maru iphe
abyanyije ehu-eghu.
- ⁹ Onye maru iphe -kpuru
onye-eswe eje l'ulo-ikpe
be onye-eswe obu
a-nodule-a atu
kwokwokwo aba mba
eye iya;
ophu nchi abyakwa
adu doo.
- ¹⁰ Ndu egbu ekere be onye utesa

- adudu lę ndzụ iya
 aduje ashị;
 obenu lę ndu obu phe
 gụru ịphóró anoduje
 eche kwà ndzụ onye
 dù nno.
- ¹¹ Oo onye mmanụ emegbuje
 g'o ghuru iya.
 Obenu l'onye maru iphe
 esedeje onwiya mè ẹhu
 -nodu eghu iya eghu.
- ¹² Onye bụ ishi -nodu
 angaje nchị l'uka;
 iphe,
 bùkpoo ndu ejeru iya
 ozi abùkotaerupho ndu
 ejo-iphe.
- ¹³ Onye akpa nri yee onye
 akpa nemadzụ ẹhu bẹ o
 dürü iphe lanụ,
 anwuje l'ehu ẹphenebo:
 Oo Chipfu agusaje ẹphenebo
 ono ẹnya.
- ¹⁴ Onye eze -nodu egudeje
 ire-lanụ ekpe ndu ụkpa
 ikpe bẹ aba-eze iya
 e-keekwarupho
 jìngujingu g'o keru.
- ¹⁵ Echachi, e gude ahù nwa
 ahùhù emeje gẹ nwata
 maru iphe.
 Obenu lę nwata,
 a harụ eka emeje ne iya
 iphe-iphere.
- ¹⁶ Ndu ejo-iphe -nodu aka
 shii eje;
 iphe-eji akakwapho
 shii eje.
 Obenu lę ndu pfuberekoto
 e-gude ẹnya hụma teke
 ẹphe a-nodu ada.
- ¹⁷ Hùa nwa ngu ahùhù hụma

- l'oo-me g'ehu dù
 ngu guu.
 Oo-me g'obu tsôhu ngu
 rîkpotoo.
- 18** Eka ophulenya adûdu
 bê onyemonye
 anoduje eme g'o dù iya.
 Obenu l'onye eme iphe,
 a tûru l'ekemu bê
 bụ onye e keberu l'oma.
- 19** Ohu ta abuledaa opfu-önü bê
 e gude ezi iya iphe;
 kele o -dochakpô ya nü
 enya bê o too
 yekpôdanu önü.
- 20** ?I hûmaru onye awoje opfu
 kpokokongu?
 Onye ono bê eelekwa enya
 l'onye-eswe bê
 a-gbékwanu ka
 akukuta-iphe eme lê
 yebedu.
- 21** Nwoke -swanûkaru onye-ozi
 iya aswaru;
 l'ø nüa ya aphu l'ikpazü iya.
- 22** Onye  hu eghu akpatsuje
 nseka.
 Teme onye obu- ku nôdu
 emeje iphe-eji,
 dù igwerigwe.
- 23** Amadu -kuahaa onwiya;
 l'o woze iya ali.
 Obenu l'onye wozeru onwiya
 ali bê aakwabeje
 ùbvù shii.
- 24** Onye y e onye-oshi emegbaa
 b kwa  hogu onwiya.
  o-n uma  ka eeri nte;
 ole o t  dudu iphe, oopfu.
- 25** Ats  nemadz  ebvu b   ny 
 b  qogbabeje.
 Obenu l'onye b  onye kp ru

obu yeru Chipfu ta
adudu iphe,
byaru eme iya nụ.

²⁶ Aduje igwerigwe achọ
g'onye-ishि meeru
phে iphe-oma;
obenu l'onye ekpejeru
nemadzụ ikpe,
pfuru oto bę bę Chipfu.

²⁷ Onye pfuberekoto bę
onye apfubeduru ęka
oto aduje ashi.
Onye obu gürü iphóró
nođu adujekwanu onye
ejo-iphe ashi.

30 ¹Qwaa bę opfu-onu
Aguru, bę nwa Jiake;
ozi, Chipfu ziru iya;
Nwoke ono pfuru iya Itiyelu;
mbụ l'o pfuru iya Itiyelu
pfuaru iya Ukalu sụ:
² Q kwa mu kachaa b'a ama
iphe l'iphe,
bükpoo unwoke.
Egomunggo nemadzụ ta
adukwaa mu l'ehu.
³ Mmamiphe bę mu ta
nwükpodaaru ilile.
Ophu mu amadụ Onye nsọ
ono amama ophu.
⁴ ?Bę onye bahujewaru
l'imigwe;
bya eshi iya lwazeta?
?Bę onye gudejewa ęka
kpoköbe pherephere?
?Bę onye gudejewa uwe iya
kechia mini mini,
nogbaa nụ?
?Bę onye meru g'ęka mgboko
l'ophu beru kpoo
g'abara?
?Epha onye ono bę gunu?

- ?Bụ gụnu bẹ nwa iya aza?
 Kanuru mu iya mẹ ọ -bụru
 lị maru iya.
- ⁵ Opfu Chileke l'ophu l'ophu
 dokwaru rịsaa.
 Teme ọ bụru onye egbobutaje
 iphe,
 bükpo ndu gbabarụ
 l'ime iya je anodu eze ndzụ.
- ⁶ B'e yekwakwa iphe l'opfu iya.
 Ọdumeka bẹ ọo-bakwarụ
 ngu mba goshi ọha lị
 bụ onye adzue ụka.
- ⁷ Iphe labo bẹ mu akpa ngu
 ishi iya jiko Chipfu.
 Mekwaaru mu iya jiko teme
 mu anwụhu.
- ⁸ Menaa gę atụkpotoroko yęe
 adzụ ụka nodu mu
 enya.
 B'emekwa gę mu kpaa nri;
 ọphu i mekwa gę mu
 nweru iphe.
 Iphe, ii-nuje mu pho bụ
 nri, asuje mu eriri
 mbọku-mbọku.
- ⁹ Ọdumeka bẹ mu
 e-nwenụkakwaru iphe
 shi nno ji ka ngu:
 pfuahaa sụ:
 ?Bụ onye bụ Chipfu ọbu?
 Ozoo lẹ mu jeru je akpanụka
 nri; je ezia iphuru;
 shi nno mebyia ępha
 Chileke mu.
- ¹⁰ Ta anodukwa l'iphu nnajiu phu
 pfubyishia onye-ozi iya.
 Ọdumeka bẹ ọo-tükwa ngu
 ọnụ, a-vụru ngu nụ.
- ¹¹ O nwekwarụ ndu anoduje
 ephu nna phe iphu.
 Ọphu ęphe agojedu ọnụ-oma

- anụ ne phę.
- ¹² Mbụ ndu duebe ree l'enya
nkephę.
Ole a ta safukwaru phę
ideyideyi, ephe dù.
- ¹³ Ndu anoduje avoru nemadzụ
enya;
bya elephuje nemadzụ
ibe phę.
- ¹⁴ Eze, dù phę l'önü bụ
ogu-echi;
Iphe, doru phę joo l'önü
buru ọkarara,
ephe e-gude tuko ndu ụkpa
tagbushikota g'ephe
bvụ l'eliphe;
tuko ndu adudu g'o dù phę
lwụa g'ephe ta phodu
l'echilabọ ndu nō ndzu.
- ¹⁵ Etu-uda nwụtaru
ụnwumgboko labo.
Ọ buru iphe,
ephe anodujeephə ara
mkpumkpuru bụ:
Nụ mu! Nụ mu!
Mbụ l'o nweru iphe eto,
ephə te ejijedu ejiji;
mbụ iphe ẹno,
teke asuswee:
O jiwaru mu!
- ¹⁶ Mbụ ali-maa;
yee əpho nwanyị;
ta atsudu ime; yee ali;
kélé ali teke
angunyadaa mini bya
asụ lè ya ta anguedu;
waa ọku, enwu enwunwu;
oku, enwu enwunwu
teke anonyakpoo
bya asụ: O jiwaru mu!
- ¹⁷ Onye asụ nna iya enya ruu;
ophu ọ kpadụ ishi eme iphe,

- ne iya sürü g'o mee
 bẹ okpoko-óhà e-shi lẹ
 wukirima bya aguta
 enya onye obu.
 O bürü udele l'e-ri iya.
- ¹⁸ O dürü iphe eto,
 dù mu oke biribiri;
 mbụ iphe ẹno,
 te edokpôdaru mu
 enya edodo ophu:
- ¹⁹ ụzo ugo l'akpaminigwe;
 waa ụzo agwọ l'eli
 mkpuma;
 waa ụzo ụgbo-mini
 l'eze-enyimu;
 yele ụzo nwoke waa
 nwamgboko.
- ²⁰ Waa gę nwanyị ovuqba
 emeje iya baa:
 Oorije nri woru ọnụ
 huchachaa;
 sụ: O tọ dükwa iphe,
 dù ejì, mu meru.
- ²¹ O dürü iphe eto,
 mgboko l'ophu anoduje
 lẹ mkpula anma jiijjiji;
 mbụ l'o dürü mkpula
 iphe ẹno,
 mgboko ta adukpodaa
 ike apfuru apfuru ophu.
- ²² Mbụ lẹ nwata-ozi phelihuru
 bya aburu onye eze;
 waa l'onye-eswe
 wafuru bya enweru nri;
- ²³ nwanyị, a kporu ashị,
 luru ji;
 ọzoo nwamgboko,
 yęe nemadzụ bu;
 ọ kapyabę onye obu enya.
- ²⁴ O dürü iphe ẹno, dù l'eliphe,
 ha nwanshi;
 ọle ẹphe mashịru iphe ike.

- ²⁵ Ndada bụ iphe, e meru dobe
l'eliphe; ophu ike aduzidu iya;
ole ẹphe akwajẹ nri
l'ọnanwu dobe,
ephe e-ri l'udzumini.
- ²⁶ Nchi-ogba bụ iphe,
e meru dobe l'eliphe;
ophu ọkpehu aduzidu iya;
ole ephe ebvuje
agbara-mkpuma
dozia buru.
- ²⁷ Igube te enwedu onye-eze;
ole ẹphe anọduje ephe
l'ogbo l'ogbo.
- ²⁸ Ngwere ta adudu m'obetaru
ọ buru eka be egude
achi iya; ophu egude iya;
ole ọo-noduzechaa
nodu l'oke-unuphu ibe eze.
- ²⁹ O dürü iphe eto,
anọduje agụ ije ọgu;
mbụ l'ọ dürü iphe ẹno,
ije iya dushi ree ike.
- ³⁰ Oduma bụ iya kachaa ọkpehu
l'iphe, bụ anụ;
ophu ọ dudu anụ,
oogbaru ọso.
- ³¹ Ozo bụ oke-ọku,
azọ pfukangu pfukangu;
mkpi;
yẹe onye eze yẹe ndu
ojogu iya,
nọ-pheru iya mgburugburu.
- ³² O -buru l'i shi mewaa iphe
onye-eswe;
mbụ l'i shi ekutse onwongu;
ozoo l'ọ dürü idzu ẹjo-iphe,
i shi chịwaa;
dékwaẹ eka l'ọnụ!
- ³³ Kele ọo g'a pyije ẹra-eswi
meta iya manụ-a;
ọ buru g'o bujeru;

a -swíkpoo imi aswíkpo
 l'ọ lwaa mee-a
 bụ g'ọ bujeru;
 a -kpatsu ẹhu-eghu;
 opfu abyा.

Opfu-ọnụ onye eze
 ono, bụ Lemelu

31 ¹Ọwa-a bụ opfu-ọnụ onye eze ono, bụ Lemelu.

- Q bụ ozi, ne iya ziru iya;
- ² Gube nwa mu; gube nwa,
 mu tsuru ime iya; nwa,
 mu kwetarụ l'ukwe-iphe;
- ³ b'a pakwarụ ike ngu
 l'ophu ziaru eme k'unwanyi!
 Te ewokwaru ọkpehu ngu
 hagbuaru ndu ono,
 emebyije ndu eze onoya.
- ⁴ Jiko Lemelu;
 ge ndu eze ta angujekwa
 mée.
- Mbụ l'angụ mée ta abụkwa
 iphe,
 rwuberu ndu eze.
- Mbụ kẹ ge ndu-ishi
 wata angụ mée,
 l'atsụ atsutsu ta adụkwa
 ree.
- ⁵ A -nonyaa; ẹphe ngụa mée
 zoḥa iphe, ekemu pfuru;
 woru ikpe,
 rwuberu onye eemekpa
 ẹhu gbanwee.
- ⁶ Woru mée, atsụ atsutsu nụ
 ndu ala l'iswi.
 Woru mée nụ ndu aphụ
 tsorụ;
- ⁷ g'ephe ngụa zoḥaa
 ọ-kpa-nri phe;
 mbụ zoḥaa ejo ọnodu,
 ẹphe no.

8 “Pfuye opfu ęhu ndu ono,
ata dudu ike pfua opfu
ęhu onwophę ono.

Dzoje iphe, rwuberu ndu bụ
unwu-ogbee.

9 Pfuye iphe, rwuberu ngu
l'epfupfu;
l'i kpeje ikpe nhamunha.
Gbajeru ndu iphe-ęhuka byaru;
yęe ndu adudu g'o dū
phę ọdzori.”

Nwanyị, umere iya dū ree

10 ?Bụ onye a-dükpo ike chọta;
okpobe nwanyị?

Ęgube nwanyị ono kakwa
mkpuma, vu oke aswa
ere ire.

11 Ji, alụ iya nụ gude ire
iya ęka;
ophu ọ dudu ọkpobe iphe,
uko iya duru iya.

12 Iphe, oowotajeru ji iya bụ
iphe-oma; ọ to budu ejio-iphe;
mbụ gę nwanyị ono
a-no-beru l'eliphe-a.

13 Eji ebili yęe oghu ochaa bę
oohoje ahoho hɔta;
gude ęka iya jee ya ozi
l'oohe iya ihee ejeje.

14 Ọ dū g'ugbo-mini ögbangho;
kele oojeje ęka dū ęnya je
akpata nri.

15 Teke ootehuje lę mgbenya bụ
lę geregere utsu mee nri
doberu ndibe iya;
bya anukwapho
ụnwumgboko,
ephe l'iya bu oke iya nkephę.

16 Ali bę oolerwejeada ęnya
elerwe t̄eme l'oozue iya.
Ọ nodu egudeje nwa okpoga,

- erwuje iya eka gbaa
opfu-vayinu.
- ¹⁷ O -gbeshi eje ozi l'qogbakpoo
ęhu jeshia ya ike.
Ęka eshihue iya ike l'ozi.
- ¹⁸ Ngho, qogba bę qogbaje iya
rita iya urwu.
Ophu oroku iya anyihudu
anyihu l'enyashi.
- ¹⁹ Oo gudeje ęka iya gbaa ogihu
gude kpaarụ onwiya
ékwa.
- ²⁰ Qosajeru ndu akpa nri ęka
iphe-ọma;
mbụ lę ndu adudu g'o dụ
phe bę oomejeru iphe-ọma.
- ²¹ Igwe -nodu atu
akamini-sunoo;
o too tsudu ebvu kę ?amaru;
tę dudu nụ iphe,
oo-me ndibe iya?
kele onyemonye lę ge
ndibe iya ha bę
yekotaru uwe-oyi.
- ²² Oogudeje ęka iya kwee ékwa,
oophushije l'iphe,
ephe azeje azee.
Teme uwe iya bụru ıkpobe
ékwa ọchaa yee
k'uswe-uswe.
- ²³ Ji iya bę aakwabęje ùbvù
l'edupfu mę o -nodu
l'edzudzu-oha ndu bụ
ogeranya mkpukpu.
- ²⁴ Oogudeje ęka iya kwee uwe
ékwa ọchaa ereshi
ereshi.
O bụru iya evujeru ndu agba
ngho iphe,
eekebeje l'upfu.
- ²⁵ Okpehu yee adu ùbvù bę o
yeru g'onye yeru uwe.

K'ophu bụ l'e -mechaa bę
oo-mechaa nwujaa
qunu-ochi.

²⁶ Oogudeje mmamiphe
epfu opfu.
Teme ire nođu apfujeru iya
oto mę ọ -nođu ezi iphe.

²⁷ Ndibe iya bę ooswijeru
eswiru eleta phę enya.
Ophu oorijedu nri meahaa
enyriru.

²⁸ Unwegirima iya etehuje kua
ya onye a goru ęhu-łtso
nụ.
Ji iya nođu ekukwa iya pho
nno;
teme ọ nođu anođuje
aja iya ajaja.

²⁹ “Unwanyi, dù igwerigwe
emejekwa ęguru iphe,
dù igwerigwe.
Ole ọo ngu kachaa ememe!”

³⁰ Onmogo bükwa ughsoshi.
Teme ama rɔoroo bürü
iphe-mmanụ.
Obenu lę nwanyi,
atsụ Chipfu ebvu bę
gbaru g'a jaa ya ajaja;
³¹ bua ya obunggo,
rwuberu iya nụ.
Mbụ-a; g'ozi, o gude ęka iya
eje mekwaa g'e tua
ya ępha l'oma edupfu.